

OSNOVNA ŠOLA ZA ODRASLE

UČNI NAČRT

SLOVENŠČINA

RAZRED:	ŠTEVILO UR:
1.- 4. razred	160
5. razred	110
6. razred	90
7. razred	90
8. razred	90
9. razred	90

Avtorji besedila

Učni načrt sta na podlagi učnega načrta za pouk slovenščine v devetletni osnovni šoli (UN 1998, Predmetna kurikularna komisija za slovenščino) pripravili:

Mojca Honzak, OŠ Riharda Jakopiča Ljubljana,

Mojca Poznanovič, Zavod RS za šolstvo.

VSEBINA

1. OPREDELITEV PREDMETA	4
2. SPLOŠNI CILJI PREDMETA	6
3. OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	9
3.1 Operativni cilji in vsebine od 1. do 4. razreda	9
3.2 Operativni cilji in vsebine v 5. in 6. razredu	10
3.3 Operativni cilji in vsebine v tretjem triletju (7., 8. in 9. razred)	22
4. TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA	45
5. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA	56
6. PRILOGI	61
6.1 Znanje izvajalcev predmeta	61
6.2 Predpisani in priporočeni viri znanja	61

1 OPREDELITEV PREDMETA

Pouk materinščine – v slovenski šoli večinoma slovenščine – je temeljnega pomena, saj se v jeziku ustvarjajo in prenašajo pomeni in sporočila, v njem je ključ do razumevanja samega sebe in sveta, materinščina je temeljna možnost medsebojnega sporazumevanja in sodelovanja. Ni misli in sporočila, dokler nista izoblikovana v besedi; njuni natančnost, učinkovitost in doseg so torej neposredno odvisni od jezikovne zmožnosti in znanja. To ne velja le za slovenščino kot učni predmet, temveč tudi kot učni jezik; vsak učni predmet mora biti jezikovno dobro in natančno oblikovan in je zato na svojem področju soodgovoren za udeleženčevo jezikovno oblikovanost: od tega je zelo odvisna kakovost področnega znanja. Pouk slovenščine se torej po svojih učinkih in pomembnosti razteza daleč čez sam predmet; seveda pa njegova temeljna naloga slej ko prej ostaja skrbno in vztrajno razvijanje udeleženčevega osebnega jezika v dobro uporabno in ozaveščeno obvladovanje materinščine same na sebi ter utrjevanje zavesti, da je slovenščina tudi državni jezik.

To se uresničuje z jezikovnim in književnim poukom v okviru štirih sporazumevalnih dejavnosti – poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Končni namen jezikovnega pouka je opismenjenost kot kar najboljše praktično in ustvarjalno obvladovanje vseh štirih dejavnosti, pa tudi znanja jezikovnosistemskih osnov; pri književnem pouku pa se spoznavanju umetnostnih besedil pridružuje poudarjeno vključevanje vseh tistih kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih funkcij, ki jih besedna umetnost kot eden najuniverzalnejših civilizacijskih dosežkov premore in so za zgodovinsko obstajanje slovenstva še posebno pomembne.

V obdobju **od 1. do 4.** razreda je pouku slovenščine namenjenih 160 ur. To je obdobje začetnega opismenjevanja, ki poteka individualno. Ker so v izobraževanju odraslih taki primeri izjemni in zahtevajo posebno načrtovanje za vsakega udeleženca, so v učnem načrtu za pouk slovenščine opredeljeni predvsem splošni in operativni (funkcionalni in izobraževalni) cilji predmeta ter standardi znanja, ne pa tudi njihova razčlenitev ciljev po razredih.

Interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila, primerna njihovi starosti in interesom.

V 5. in 6. razredu je pouku slovenščine namenjenih 198 ur, tj. v 5. razredu 108 in v 6. razredu 90 ur. Udeleženci tvorijo (govorijo, pišejo), sprejemajo (poslušajo, berejo) in razčlenjujejo svojim sporazumevalnim in spoznavnim/domišljijским zmožnostim, izkušnjam in interesom ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; tako dejavno razvijajo svoje sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti ter si uzaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 % ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 %. Ker se neumetnostna besedila sestavljajo, sprejemajo in razčlenjujejo drugače kot umetnostna, so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno, to pa ne sme vplivati na notranjo enovitost predmeta.

V 3. triletju obsega predmet slovenščina 270 ur, in sicer po 90 ur na leto v sedmem, osmem in devetem razredu. Tako kot v drugem triletju je 60 % ur predmeta namenjenih delu z neumetnostnimi besedili, 40 % pa obravnavi umetnostnih besedil. Tudi v 3. triletju so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno.

Za 8. in 9. razred 3. triletja je uzakonjena zunanja diferenciacija pouka slovenščine, zato so v učnem načrtu navedeni cilji in standardi predstavljeni za tri ravni, tj. za nižjo, srednjo/temeljno in višjo raven. Cilji so oblikovani hierarhično, to pomeni, da doseganje ciljev srednje/temeljne ravni vključuje doseganje ciljev nižje ravni, doseganje ciljev višje ravni pa doseganje ciljev nižje in srednje/temeljne ravni. Cilji nižje ravni so tiskani **polkrepko**, dodani cilji srednje/temeljne ravni v navadni pisavi, dodani cilji višje ravni pa v *poševnem tisku*. Tak

zapis je upoštevan tudi v podpoglavju IV. 3 Temeljni, **minimalni** in *višji* standardi znanja ob zaključku 3. triletja (7., 8. in 9. razred).

Učni načrt je namenjen mlajšim in starejšim odraslim, na posebnosti pri obravnavi učnih vsebin pa opozarjajo opombe ob posameznih izobraževalnih obdobjih. Temeljni in minimalni standardi znanja ob zaključku šolanja so enaki za mlajše in starejše odrasle.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

OD 1. do 4. razreda

1. Udeleženci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; zavedajo se, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najnaravnejša socializacijska danost, saj se z njo najlaže in najuspešneje izražajo. Pridobivajo si tudi pozitivno razmerje do slovenske književnosti.
2. Udeleženci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji; ob tem si oblikujejo narodno in državljansko zavest ter spoštovanje in strpnost do drugih jezikov in narodov.
3. Udeleženci si postopno in načrtno pridobivajo zavest o rabi knjižnega in neknjižnega jezika v raznih govornih položajih.
4. Udeleženci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje). Ob izkušnjah spoznavajo, da obvladovanje teh dejavnosti povečuje njihovo zmožnost delovanja v svojem okolju ter spoznavanja in izražanja predmetnega, duhovnega in domišljjskega sveta.
5. Udeleženci razvijajo pripravljenost za govorjenje. Z govorno dejavnostjo miroljubno rešujejo napetosti in spore v raznih življenjskih položajih; s tem si krepijo samozavest in zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.
6. Udeleženci vodeno in sistematično vstopajo v samostojno branje in pisanje. Razvijajo procese tvorjenja pomena in pravilno rabo ustaljenih grafičnih sistemov.
7. Udeleženci razmišljujoče sprejemajo (poslušajo, berejo) različna neumetnostna in umetnostna besedila, ki so predstavljena neposredno ali posredno (medijsko); iz besedil izluščijo temeljne vrednote (npr. resnično/neresnično, prav/narobe, pošteno/nepošteno) ter se tako učijo presojeti tuja in svoja besedila.

B) 5. in 6. razred

1. Udeleženci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; zavedajo se, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najnaravnejša socializacijska danost, saj se z njo najlaže in najuspešneje izražajo. Pridobivajo si tudi pozitivno razmerje do književnosti ter si razvijajo bralno kulturo; ker berejo slovensko in tujo književnost, si širijo obzorje in postajajo strpni do drugih kultur.
2. Udeleženci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji, poznajo pa tudi posebni položaj italijanskega in madžarskega jezika na delu slovenske Istre oz. Prekmurja; oblikujejo si narodno in državljansko zavest.
3. Udeleženci utrjujejo svoje znanje knjižnega jezika (zbornega in pogovornega). Bogatijo si zavest o različnih okoliščinah za rabo knjižnega in neknjižnega jezika ter si v ustreznih govornih položajih prizadevajo govoriti knjižno.
4. Udeleženci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje). Poslušajo in berejo svojim zmožnostim ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; zavedajo se, da jim to odpira nove možnosti za zadovoljevanje vedoželjnosti ter temeljnih čustvenih in družbenih potreb, za spoznavanje predmetnega,

duhovnega in domišljjskega sveta, za razumevanje sebe in sveta ter za sprostitev in zabavo. Razvijajo tudi pripravljenost za govorjenje in pisanje; tako izražajo svoje misli, stališča, hotenje, čustva in izkušnje ter miroljubno rešujejo svoje težave. Zavedajo se, da je govorjenje/pisanje medosebna dejavnost, pri kateri je treba spoštovati sogovorca in upoštevati govorni položaj.

5. Neumetnostna besedila poslušajo in berejo razmišljujoče in kritično: povzamejo bistvene podatke ali najdejo zaželeno podatke (da jih uporabijo v vsakdanjem življenju), izluščijo temeljne vrednote in tako presoajo besedila, svoje mnenje pa poskušajo utemeljiti; prepoznavao razlike med stvarnim opisom in reklamo, spoznavajo, kako reklame učinkujejo na naslovnika, ter se tako začnejo zavedati svoje izpostavljenosti propagandnim besedilom.
6. Udeleženci ohranjajo in razvijajo zanimanje za poslušanje in branje umetnostnih besedil (poslušajo učiteljevo pripovedovanje in berejo samostojno), saj je srečevanje s književnostjo zanje vir literarnoestetskega užitka. Razvijajo zanimanje za sprejemanje poezije, proze in dramatike pa tudi posebne literarne interese (npr. tematske in žanrske); berejo in vrednotijo trivialno književnost in leposlovje. Gledajo filme; razlikujejo igrani film od dokumentarnega, umetniški film od trivialnega ter primerjajo filme z njihovimi književnimi predlogami.

C) TRETJE TRILETJE (od 7. DO 9. RAZREDA)

1. Udeleženci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; zavedajo se, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najnaravnejša socializacijska danost, saj se z njo najlaže in najuspešneje izražajo. Zavedajo se, da je jezik najpomembnejši del kulturne dediščine in s tem temeljna prvina človekove osebne in narodne identitete.
2. Udeleženci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji, poznajo pa tudi ustavni položaj drugih jezikov v RS ter položaj slovenskega jezika v zamejstvu; oblikujejo si narodno in državljansko zavest.
3. Udeleženci utrjujejo svoje praktično znanje knjižnega jezika. Zavedajo se različnih okoliščin za rabo knjižnega in neknjižnega jezika (tudi slenga), zato pri sporazumevanju uporabljajo govornemu položaju ustrezno socialno zvrst/podzvrst; v ustreznih govornih položajih si prizadevajo govoriti knjižno. Spoštujejo svoje narečje in narečja drugih govorcev.
4. Udeleženci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje). Poslušajo in berejo svoji starosti ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; zavedajo se, da jim to odpira nove možnosti za zadovoljevanje vedoželjnosti ter temeljnih čustvenih in družbenih potreb, za spoznavanje in razumevanje sebe ter stvarnega, duhovnega in domišljjskega sveta ter za sprostitev in zabavo. Vedo, da se neumetnostna besedila poslušajo/berejo drugače kot umetnostna, in obvladajo temeljne bralne in učne prijeme za uspešno in hitro pridobivanje informacij iz zapisanih neumetnostnih besedil. Udeleženci razvijajo tudi pripravljenost za govorjenje in pisanje; tako izražajo svoje misli, stališča, hotenje, čustva ali izkušnje, se pogajajo ter miroljubno rešujejo težave v različnih življenjskih položajih. Zavedajo se, da je govorjenje/pisanje medosebna dejavnost, pri kateri je treba spoštovati sogovorca, upoštevati načelo vljudnosti in govorni položaj.
5. Udeleženci poslušajo in berejo različna neumetnostna besedila, prenesena neposredno ali po občilih. Besedila sprejemajo (poslušajo/berejo) razmišljujoče in kritično: pridobivajo si novo znanje in ga uporabljajo v vsakdanjem življenju ali ga samostojno širijo z uporabo raznih priročnikov; presoajo besedila ter utemeljujejo svoje mnenje; v besedilih

prepoznavajo propagandne prvine ter si oblikujejo kritično stališče do propagandnih besedil.

6. Poglavitni cilj pouka književnosti je razvijanje in utrjevanje pozitivnega stališča do književnosti. Stik s književnostjo je udeležencem vrednota, zato tudi v prostem času poiščejo knjigo, berejo različna besedila glede na njihove posebne lastnosti in zahteve (pesništvo, proza, dramatika, literarna veda, publicistična besedila, lastna književna ustvarjalnost), poslušajo zvočne (radijske) igre.
1. Udeleženci razmišljujoče sprejemajo umetnostna besedila ter se jih učijo presojeti in vrednotiti. Sestavina razvite bralne sposobnosti je tudi književno znanje; to sicer ne nadomesti literarnoestetskega doživetja, omogoča pa globlje doživljanje umetnostnih besedil. Primarno je literarnoestetsko branje, na višji ravni pa se razvija tudi strokovno (torej pragmatično) branje literature.
2. Branje udeležencem omogoča oblikovanje osebne in narodne identitete, ker pa poleg slovenske spoznavajo tudi tujo književnost, širijo svoje obzorje in si privzgamajo strpen odnos do drugih kultur.
7. Udeleženci razvijajo pozitivno stališče do vseh štirih komunikacijskih dejavnosti: do branja, poslušanja, govorjenja in pisanja književnosti. Poiščejo zvezo med seboj in literarnim besedilom, primerjajo svojo izkušnjo in izkušnjo, ki je upovedena v besedilu. Prebrano interpretirajo in o svojem odnosu do besedila pripovedujejo. Primerjajo različna književna dela (npr. po tematiki, slogu, književnih osebah itn.).
8. Udeleženci so pozitivno naravnani do ustvarjanja domišljjskih besedil, do pisanja poldomišljjskih in strokovnih besedil o književnosti ter do vseh vrst ustvarjalnega odzivanja na prebrano. Dejavnostni postopki jim pomagajo, da se zavedo zapletenosti upovedovanja fiktivnih svetov, in zato globlje dojemajo estetsko plat branega umetnostnega besedila.
9. V okviru medijske vzgoje se udeleženci začnejo zavedati izpostavljenosti medijem, na katere naletijo vsak dan, in se usposobijo za kritično presojanje in vrednotenje njihovih izdelkov. Razlikujejo umetniški in trivialni film.

Opomba: Pri starejših odraslih se dejavnosti ob obravnavi umetnostnih besedil prilagajajo njihovi starosti, interesom in življenjskim izkušnjam.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

3.1. OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE OD 1. DO 4. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE

A. FUNKCIONALNI CILJI

- 1 Udeleženci spoznavajo in začenjajo uporabljati pisni jezik za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in zabavo.**
- 2 Udeleženci sodelujejo v pogovorih in usvajajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja.**
- 3 Udeleženci sprejemajo, razčlenjujejo in sestavljajo neumetnostna besedila:**
  - 3.1 poslušajo in razčlenjujejo govornjena/glasno brana/ekranizirana neumetnostna besedila ter govorno nastopajo;
  - 3.2 berejo in razčlenjujejo zapisana pozivna, povezovalna in prikazovalna neumetnostna besedila ter pišejo podobna besedila.
- 4 Udeleženci sprejemajo in interpretirajo umetnostna besedila, primerna njihovi starosti:**
  - 4.1 poslušajo (in gledajo) pa tudi berejo umetnostna besedila;
  - 4.2 govorno pa tudi pisno interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.
- 5 Udeleženci pri govorjenju razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, svojo poimenovalno, upovedovalno in pravorečno zmožnost, s pisnimi vajami pa tudi pravopisno zmožnost.**

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

- 1 Udeleženci spoznavajo glasovno in prozodično sestavo govornega toka.**
- 2 Udeleženci spoznavajo ustaljeni sistem slovenske pisave.**
- 3 Udeleženci pridobivajo temeljne jezikoslovne in literarnoteoretske pojme (na ravni razumevanja ter rabe jezikoslovnih ter literarnoteoretskih izrazov).**

C. PREDLAGANA UMETNOSTNA BESEDILA ZA URESNIČITEV CILJEV

Besedila naj bodo prilagojena starosti udeležencev izobraževanja, izbere pa naj jih učitelj glede na izkušnje in interese udeležencev.

3.2 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE V 5. IN 6. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

A.1 FUNKCIONALNI IN IZOBRAŽEVALNI CILJI PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN RAZČLENJUJEJO USTREZNA USTNA IN PISNA NEUMETNOSTNA BESEDILA – POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POGOVORE IN GOVORNE NASTOPE TER BEREJO NEURADNA IN URADNA TER STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA.

- Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter si bogatijo osebno življenje.
- Razmišljajoče in kritično sprejemajo besedila ter tako razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, sklepanja, vrednotenja in utemeljevanja, pa tudi spoštovanja drugačnega mnenja.
- Zapisana besedila tudi besedno-slovnično razčlenjujejo; pri tem nadgrajujejo temeljno jezikoslovno znanje.

2 UDELEŽENCI SESTAVLJAJO USTREZNA USTNA IN PISNA NEUMETNOSTNA BESEDILA – SE POGOVARJAJO IN GOVORNO NASTOPAJO TER PIŠEJO NEURADNA IN URADNA BESEDILA.

- Spoznavajo, da lahko s pogovarjanjem rešujejo probleme v različnih življenjskih položajih; uzaveščajo si načela dogovornega sporazumevanje ter si krepijo samozavest in zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.
- Spoznavajo, da sta govorjenje in pisanje zapleteni miselni dejavnosti, na kateri se je treba pripraviti; zato so pri sestavljanju besedil natančni in sistematični, zavedajo se, kako pomembna je skrb za materni jezik ter kako potrebno je jezikovno izpopolnjevanje.

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO SVOJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO, UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISNO ZMOŽNOST.

IZOBRAŽEVALNI CILJI

UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

A.2 FUNKCIONALNI IN IZOBRAŽEVALNI CILJI PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

FUNKCIONALNI CILJI

1. Udeleženci razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnosti. Leposlovje berejo samostojno. Poznajo dve vrsti literarnoestetskih bralnih potreb: potrebo po leposlovju in potrebo po trivialni književnosti. Razlikujejo, berejo in vrednotijo obe vrsti književnosti ter vedo, da sta obe vrsti literarnoestetskih bralnih interesov legitimni. Oblikujejo in razvijajo tudi posebne/individualne književne, tematske, literarnovrstne in žanrske interese.
2. Še vedno poslušajo tudi učiteljevo pripovedovanje in branje poezije in proze. Razvijajo sposobnost gledanja, razumevanja in vrednotenja dramatike. Vsako leto vidijo vsaj eno gledališko predstavo. Ogledajo si trivialni in estetsko polnovredni film. Opazujejo lastnosti ter jih vrednotijo. Udeleženci poslušajo, doživljajo in vrednotijo radijske igre.

3. Udeleženci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila:
  - o domišljijem svetu, ki so ga ustvarili na podlagi literarnih besedilnih vzorcev (poustvarjalno pisanje, kreativno pisanje, "vaje v slogu");
  - svojem doživljanju književnosti (dnevnik branja);
  - literaturi (plakati, premice dogajanja, predstavitve del, avtorjev, ilustratorjev ...).
4. Udeleženci recitirajo, pripovedujejo in dramsko oblikujejo književnost. Govorno upovedujejo svoje domišljijske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.

IZOBRAŽEVALNI CILJI

1. Udeleženci spoznavajo slovensko in svetovno književnost.
2. Udeleženci pridobivajo literarnovedne pojme, in sicer na ravni njihove rabe in razumevanja.

3.2.1 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA USTNA BESEDILA.

1.1 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE TER SAMI PRIPRAVIJO PODOBNE POGOVORE.

5.	6.
1 Poslušajo (in gledajo) posnete pogovore.	
1.1 Po prvem poslušanju	
a) povedo, kdo se je pogovarjal; b) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala; c) odgovarjajo na učiteljeva ustna vprašanja o bistvenih podatkih.	
1.2 Besedilo poslušajo še enkrat, nato pa	
a) presojujejo vljudnost sogovorcev; b) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden; c) povedo, kako bi sami ravnali v njihovi vlogi;	
č) povedo, kakšno je družbeno razmerje med sogovorcema (npr. enakovredno/hierarhično); d) presojujejo odziv enega od sogovorcev.	
2 Sami pripravijo podoben pogovor (lahko tudi kot igro vlog ali dramatizacijo).	
3 Vadijo ustrezno in vljudno pogovarjanje v neuradnih in uradnih govornih položajih.	
a) Izbirajo okoliščinam ustrezno in vljudno opravljanje govornega dejanja.	

1.2 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) GOVORNE NASTOPE TER SAMI GOVORNO NASTOPAJO.

5.	6.
1 Poslušajo (in gledajo) prosto govornena/glasno brana/posneta/ekranizirana kratka neumetnostna besedila, in sicer	
a) poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij: - opis dogajanja v naravi,	
- opis življenja ljudi nekoč in danes,	

- opis rastline,	- opis naprave;
b) novice o aktualnih/zanimivih dogodkih,	
c) radijske/televizijske reklame.	
<hr/>	
1.1 Po poslušanju	
<ul style="list-style-type: none"> a) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila; b) sami postavljajo vprašanja o vsebini besedila; c) povedo svoje mnenje o besedilu; č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu.; 	<ul style="list-style-type: none"> d) v pripravljeno shemo/obrazec vpišejo ustrezne bistvene podatke iz besedila.
2 Sami govorno nastopajo (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer	
<ul style="list-style-type: none"> - opišejo poljubno izbran kraj/državo; - opišejo svoj poklic, delo ljudi v tem poklicu in navedejo pogoje za opravljanje tega poklica; - pripovedujejo o svojem najljubšem športniku/pevcu/pisatelju/igralcu ...; 	<ul style="list-style-type: none"> - opišejo svojo najljubšo dejavnost; - opišejo in presodijo svoje ravnanje v konkretnih okoliščinah; razmišljajo o vzrokih za tako ravnanje; - komentirajo to, kar so gledali/poslušali/brali, ter svoje mnenje utemeljijo.
<hr/>	
2.1 Pred govornim nastopom	
<ul style="list-style-type: none"> a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo osnutek; b) osnutek pretvorijo v pisno zasnovo govornega nastopa; c) pisno zasnovo govornega nastopa si večkrat preberejo in si jo čim bolj zapomnijo. 	
<hr/>	
2.2 Med govornim nastopom	
<ul style="list-style-type: none"> a) napovedo temo; b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa, in to razločno, naravno ter čim bolj zborna. 	
<hr/>	
2.3 Po govornem nastopu presodijo govorni nastop.	
3 Pogovarjajo se o tem, na kaj vse so (naj bi bili) pozorni pri poslušanju.	

2 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJI STAROSTI USTREZNA PISNA BESEDILA.

2.1 UDELEŽENCI BEREJO NEURADNA, URADNA IN JAVNA BESEDILA TER SAMI SE STAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

5.	6.
1 Tiho (in glasno) berejo in razčlenjujejo krajša besedila, in sicer	
<ul style="list-style-type: none"> - neuradno in uradno voščilo, - neuradno in uradno čestitko, 	<ul style="list-style-type: none"> - neuradno in uradno obvestilo, - mali oglas.
<hr/>	
1.1 Po prvem branju	
<ul style="list-style-type: none"> a) povedo, kdo je sporočevalec in kdo naslovnik, b) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih; c) povedo, kaj želi sporočevalec od naslovnika in čemu mu pošilja to besedilo. 	<ul style="list-style-type: none"> b) presodijo, ali so izrazi vljudni ali ne; če je treba, jih zamenjajo z vljudnejšimi;
<hr/>	

1.2 Po ponovnem branju

- a) povedo, ali je besedilo uradno ali neuradno;
- b) povedo, ali je besedilo popolno ali pa mu kaj manjka, dodajo manjkajoči del (npr. naslov, nagovor, datum, podpis ipd.);
- c) določijo temeljne prvine zunanje oblikovanosti neuradnih in uradnih besedil.

2 Ob ustreznih zunanjih okoliščinah (npr. ob praznikih, izletih, prireditvah) sami sestavljajo podobna besedila.

Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.

2.2 UDELEŽENCI BEREJO STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA TER SAMI SESTAVLJAJO

PODOBNA STROKOVNA BESEDILA.

5.	6.
1 Tiho (in glasno) berejo kratka neumetnostna besedila, in sicer	
a) poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij, npr. - navodilo za delo/igro,	- opis naprave;
b) novice o aktualnih/zanimivih dogodkih;	
c) javna obvestila (jedilni list, telefonski imenik, vozni red, TV-program, vremensko napoved);	c) obrazce (naročilnico, anketni list, prijavnico).
Po drugem branju	
a) sami postavljajo vprašanja o vsebini besedila;	a) v pripravljeno shemo vpisujejo bistvene podatke iz besedila;
b) povedo svoje mnenje o besedilu;	
c) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;	
č) iz besedila iščejo zahtevani podatek;	
d) besedilo besedno-slovnično razčlenijo:	
- v besedilu zaznamujejo uvod, jedro in zaključek ter pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;	- razložijo pomen dane besede iz besedila;
- v besedilu označijo odstavke ter pojasnijo, zakaj je besedilo razčlenjeno na odstavke;	- v besedilu podčrtajo osebne zaimke in jih izpišejo v slovarski obliki; izpisanim osebnim zaimkom določijo osebo, spol in število, v besedilu pa še sklon in nanašalnico v sobesedilu;
- v besedilu podčrtajo samostalnike in jih določijo spol število in sklon;	- v besedilu podčrtajo osebne glagolske oblike ter jim določijo osebo, število in spol;
- v besedilu podčrtajo pridevnike ter jim določijo spol in število; na podlagi vprašalnic jih razvrstijo v pomenske skupine;	- v besedilu podčrtajo prislove ter jih na podlagi vprašalnic razvrstijo v pomenske skupine;
e) presojujejo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravljajo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti.	

2 Sami pišejo krajša besedila, in sicer	
<ul style="list-style-type: none"> - opis poljubno izbranega kraja/države; - obnovo poljubno izbranega filma; - pripoved o svojih doživetjih; 	<ul style="list-style-type: none"> - obnovo in oceno besedila/filma/predstave; - pripoved o svojih načrtih.
<hr/>	
2.1 Pred pisanjem	
ob učiteljevi pomoči izdelajo ogrodje miselnega vzorca;	<ul style="list-style-type: none"> a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi napisali, in si izdelajo ogrodje miselnega vzorca; b) z učiteljevo pomočjo iščejo manjkajoče podatke.
<hr/>	
2.2 Med pisanjem osnutka	
	<ul style="list-style-type: none"> a) napišejo naslov in vrsto besedila; b) miselni vzorec preoblikujejo v zapisano besedilo.
<hr/>	
2.3 Po pisanju osnutka	
<ul style="list-style-type: none"> a) preberejo osnutek ter ob učiteljevi pomoči popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake; b) prepisujejo besedilo; pri tem pazijo na njegovo zunanjo oblikovanost in čitljivost pisave; c) svoja besedila primerjajo in presojujejo. 	

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO, UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISNO ZMOŽNOST.

5.	6.
1 Bogatijo si besedni zaklad.	
<ul style="list-style-type: none"> a) Besedam iščejo sopomenke. b) Navedejo čim več pomenov iste besede in jih ponazorijo v povedi/besedni zvezi. c) Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za izvor) ter ugotavljajo njihov pomen v besednih zvezah. 	<ul style="list-style-type: none"> a) Iz preprostih opisov prepoznajo bitja/predmete/prostore/... in jih poimenujejo. b) Sopomenkam določijo stilno vrednost (nevtravno/zaznamovano). c) Povedo, kaj vse bi se poimenovalo z dano besedo.
2 Prepoznajajo logična razmerja med dejanji in jih izražajo z vezniki.	
	<ul style="list-style-type: none"> a) Med dvema dejanjema prepoznajo namerno razmerje in ga izrazijo z veznikom <u>da</u> (ob pogojniku/prihodnjiku). b) Med dvema dejanjema prepoznajo pogojno razmerje in ga izrazijo z veznikom <u>če</u> (ob prihodnjiku/pogojniku).
3 V zaporednih povedih izrazijo isto osebo/žival/predmet/kraj/...	
<ul style="list-style-type: none"> a) v osebni glagolski obliki ob izpuščenem osebku (implicitno); b) z zaimkom (osebnim/kazalnim/oziralnim); c) s sopomenko, nadpomenko. 	
4 Z vajami odpravljajo kritična mesta v praktičnem obvladanju slovnice.	
5 Vadijo razločno, naravno in knjižno govorjenje – tu so pozorni zlasti na težja mesta v knjižni izreki, kot so:	
<ul style="list-style-type: none"> a) izgovor samoglasnikov in drugih glasov glede na pokrajinski/narečni izgovor, b) mesto naglasa, c) stavčni poudarek in intonacija. 	
7 Vadijo težja mesta v pravopisu, npr.	
<ul style="list-style-type: none"> - zapis nezvočnikov sredi besede, - zapis w/M na začetku besede, - zapis polglasnika pred r (prim. rjav, vrt), 	<ul style="list-style-type: none"> - zapis polglasnika v soglasniških sklopih (npr. <u>gostiln, tekem</u>), - rabo male začetnice v imenih praznikov, imenih jezikov, v funkcijskih nazivih,

<ul style="list-style-type: none"> -rabo velike začetnice v eno-/večbesednih slovenskih zemljepisnih lastnih imenih, -rabo velike začetnice v izrazih spoštovanja, -rabo velike začetnice v stvarnih lastnih imenih; 	<ul style="list-style-type: none"> - rabo končnega ločila na koncu večstavčne povedi, - rabo oklepaja, - pisanje krajšav (okrajšav, kratic in simbolov).
---	---

Vzdržujejo čitljivost in estetskost svoje pisave ter vadijo pisanje in oblikovanje besedil z računalnikom. Udeleženci utrjujejo svoje pravopisno znanje, ki so ga usvojili v nižjih razredih.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

1 UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

5.	6.
<p>1 Ob besedno-slovnici razčlembi zapisanih besedil udeleženci spoznavajo naslednje jezikoslovne pojme in izraze zanje:¹</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - neuradno, uradno besedilo, - uvod, jedro, zaključek, - odstavek, - enopomenka, večpomenka, - samostalnik, - spol: moški, ženski, srednji, - število: ednina, dvojina, množina, - sklon: imenovalnik, rodilnik, dajalnik, tožilnik, mestnik, orodnik, - pridevnik: kakovostni, svojilni, vrstni, - jezik: državni, uradni, 	<ul style="list-style-type: none"> - prijavnica, naročilnica, - zaimek, osebni zaimek, - oseba: prva, druga, tretja, - glagol, - časovna oblika: sedanjik, preteklik, prihodnjik, - prislov: krajevni, časovni, načinovni, - odvisni govor, premi govor, - oklepaj, - krajšava.
<p>V besedilih prepoznavao navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.</p>	
<p>2 Besede uvrstijo med</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - samostalnike, - pridevnike; 	<ul style="list-style-type: none"> - osebne zaimke, - glagole, - prislove,
<p>in utemeljijo svojo odločitev.</p> <p>Navedenim skupinam besed določijo temeljne oblikoslovne kategorije.</p>	

3.2.2 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

A) FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST BRANJA, RAZUMEVANJA IN VREDNOTENJA UMETNOSTNIH BESEDIL.

5.	6.
<p>1.1 Samostojno tiho berejo literarna besedila. 1.2 Berejo tiho, brez priprave.</p>	

<p>2. Razvijajo zmožnost ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom. Branje umetnostnega besedila prepoznajo kot poseben položaj in pripravijo ustrezen model odzivanja: literarni svet povezujejo s svojim izkušenjskim svetom.</p>	
<p>2.1 Razvijajo sposobnost identifikacije z eno izmed književnih oseb.</p>	
	Zmožni so se identificirati s tisto književno osebo, ki jim je podobna vsaj v eni lastnosti.
<p>2.2 Književne osebe</p>	
<p>Oblikujejo svoje stališče do ravnanja književnih oseb in ga znajo utemeljiti.</p> <p>Ločijo glavne in stranske književne osebe.</p>	<p>V besedilu samostojno zaznavajo zorne kote več književnih oseb.</p> <p>Značajske lastnosti prepoznajo tudi iz posrednih besedilnih signalov (iz govora o osebi in iz govora o osebi).</p>
<p>2.3 Motivi za ravnanje književnih oseb (zakaj kdo kaj stori).</p> <p>Iščejo razlago za ravnanje književnih oseb, če jo je mogoče izpeljati iz literarnega dogajanja.</p>	
<p>2.4 Razvijajo sposobnost razumevanja in doživljanja besedilne stvarnosti.</p>	
<p>Oblikujejo domišljjsko-čutne predstave književnega prostora.</p> <p>Povezujejo dogajalni prostor in čas.</p>	<p>Oblikujejo si domišljjskočutno predstavo dogajalnega prostora in časa.</p>
<p>3) Avtor – pripovedovalec</p>	
	Zaznavajo, da avtor in pripovedovalec nista isto tudi takrat, kadar je treba pripovedovalca razbrati iz posrednih besedilnih signalov. (Npr. Fran Levstik: Martin Krpan)
<p>4 Književne zvrsti in vrste Ob napovedi branja književne zvrsti oz. vrste si udeleženci priključijo v spomin temeljna določila</p>	
<p>4.1 POEZIJA</p>	
<p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesniškega jezika.</p>	<p>Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ter doživljajo zvočno oblikovanost besede v pesemskem besedilu. Opazijo ponavljanja posameznih glasov.</p> <p>Npr. B. A. Novak: <i>Prebesedimo ...</i></p>
<p>2) Zaznavajo ritem pesmi.</p>	<p>Opazujejo rimo kot zvočni element.</p> <p>Npr. N. Grafenauer: <i>Poezija</i></p>
<p>3) Interpretativno berejo besedila.</p>	<p>Interpretativno berejo besedila (spreminjanje hitrosti, registra in barve).</p>
<p>4) Zaznavajo likovno podobo in členjenost besedila (dolžina verza, število kitic).</p>	
<p>5) Zaznavajo rabo sopomenk in jo opazujejo ob upoštevanju časovnih plasti besedila.</p>	<p>Zaznavajo in razumejo poosebitev.</p>
<p>6) Opazijo rabo stalnih besednih zvez.</p>	
<p>7) Zaznavajo učinke besedila na čustva in tako doživljajo razpoloženje pesmi.</p>	
<p>4.2 PROZA Udeleženci doživljajo in prepoznajo tele prozne zvrsti in žanre:</p>	

1. Realistično povest s tematiko iz vsakdanjega življenja; pustolovsko povest. (Npr. Brezina)	1. Strip. 2. Realistično zgodbo s tematiko iz vsakdanjega življenja. (Npr.A. Ingolič: Tajno društvo PGC; B. Novak: Ninina pesnika dva)
4.3 DRAMATIKA 1) Pri skupinskem glasnem branju tekoče in razumljivo berejo besedilo po vlogah ter spreminjajo hitrost, barvo in register govora glede na spremembo razpoloženja kake dramske osebe. Besedilo uprizorijo v razredu.	

2 UDELEŽENCI POSLUŠAJO PRIPOVEDOVANJE IN BRANJE LITERATURE.

UDELEŽENCI GLEDAJO, DOŽIVLJAJO, VREDNOTIJO GLEDALIŠKE PREDSTAVE IN FILME.

5.	6.
1. Udeleženci ohranjajo in razvijajo zanimanje za poslušanje proze.	
1) Poslušajo učiteljevo pripovedovanje tistih proznih oblik, ki so bile po nastanku namenjene pripovedovanju.	
2. Ohranjajo in razvijajo zanimanje za poslušanje poezije.	
1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ob poslušanju interpretativnega branja pesmi (branje sošolca, učiteljevo branje, poslušanje posnetka). Ob poslušanju doživljajo zvočnost pesmi ter jo povezujejo s podobami, ki sestavljajo besedilno stvarnost.	
2) Zaznavajo ritem. Na menjave ritma se čustveno odzovejo.	Zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo. Zaznavajo menjavanje ritma v pesmi glede na spremembo razpoloženja.
3) Zaznavajo rimo kot zvočni lik.	
3. Razvijajo sposobnosti sprejemanja, doživljanja in vrednotenja gledališke predstave.	
Ogledajo si vsaj eno gledališko predstavo (lahko tudi na videoposnetku).	Ogledajo si vsaj po eno gledališko predstavo v vsakem letu (lahko tudi na videoposnetku).
4. Razvijajo sposobnost doživljanja radijske igre.	
Poslušajo radijsko igro.	
5. Razvijajo sposobnosti za sprejemanje, vrednotenje in doživljanje trivialnega in estetskega filma.	

3 UDELEŽENCI PIŠEJO NELITERARNA, POLLITERARNA IN LITERARNA BESEDILA.

5.	6.
1. Sposobnost identificiranja z eno izmed književnih oseb.	
2. Književna oseba	
1) Zapisujejo svoje domišljjsko-čutne predstave o književnih osebah.	
2) Pišejo tudi o takih osebah, pri katerih se ena značajska lastnost razlikuje od njene splošne značajske oznake.	2) Značajske lastnosti izražajo tudi s posrednimi besedilnimi signali (z govorom osebe in z govorom drugih oseb o osebi).
3) Zaznavajo rabo neknjižnih prvin v besedilu in jo povezujejo s književnimi osebami.	3) Pisno pripovedujejo zgodbo vsak iz zornega kota druge književne osebe.
3. Motivi za ravnanje književnih oseb (ali: zakaj kdo kaj stori)	
Pišejo nadaljevanje zgodbe.	Zapisujejo "manjkajoče dele zgodbe", ki jih je avtor zamolčal, "pozabil" zapisati.

4. Dogajalni čas in prostor	
Pišejo zgodbe, ki se dogajajo danes, v prihodnosti, različno oddaljenih preteklostih in v časovno nedefiniranih fantastičnih svetovih.	Ob branju zapisujejo podatke o dogajalnem prostoru na dogajalni trak. Nato opišejo ključne dogajalne prostore.
5. Dogajanje	
Pišejo "premico dogajanja" in z njeno pomočjo spremljajo literarno dogajanje.	
	Znajo zapisati obnovo literarnega dogajanja, četudi to v literarnem delu ne poteka povsem kronološko.

6. Resničnost - fikcija	
Pišejo realistične in fantastične zgodbe.	
7. Književne zvrsti in vrste	
7.1 POEZIJA	
1) Pišejo zvočno zanimive besede, opazujejo svoje doživljanje povezanosti pomena in zvoka.	
2) Razporejajo besede po papirju v likovno pesem.	
3) Likovno oblikujejo tematski besedni asociogram.	
4) Po vzorcu ali samostojno sestavljajo nove besede ter opazujejo povezave s sporočilnostjo.	5) Sestavljajo metafore, ki temeljijo na podobnosti. 6) Sestavljajo nenavadne besedne zveze.
7.2 PROZA	
1) Zapišejo pravljico, ki so jo slišali kot otroci.	1) Pišejo fantastično pripoved (lahko v skupini).
2) Pišejo realistične zgodbe iz preteklosti.	2) Pišejo (in rišejo) strip.
7.3 DRAMATIKA	
1) Dramatizirajo prozno besedilo.	

4 UDELEŽENCI RECITIRAJO, PRIPOVEDUJEJO IN DRAMSKO OBLIKUJEJO LITERATURO. UDELEŽENCI GOVORNO UPOVEDUJEJO SVOJE DOMIŠLJIJSKE SVETOVE IN PRIPOVEDUJEJO O SVOJIH LITERARNOESTETSKIH IZKUŠNJAH.

5.	6.
1. Udeleženci upovedujejo svoje domišljjske svetove in pri tem	
<ul style="list-style-type: none"> - razvijajo domišljjsko-čutne predstavnostne zmožnosti, - razvijajo motivacije za literarnoestetska doživetja, - poglobljajo literarnoestetska doživetja, - posredno izražajo svoja literarnoestetska doživetja. 	
2. Pripovedujejo o svojih realnih in estetskih izkušnjah.	
- Udeleženci se čustveno pripravijo na ustvarjalni dialog z literarnim besedilom.	
3.1 Proza	
Ohranjajo in razvijajo zanimanje za pripovedovanje ljudske proze.	Pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.
3.2 Poezija	
Sestavljajo zvočno učinkovite kombinacije besed.	Izgovarjajo zvočno zanimive besede in opazujejo povezanost zvočne oblikovanosti in pomena besede.
3.3 Razredno gledališče	
	Igrajo vloge iz besedila, razčlenjenega na več prizorov.

3.4 Radijska igra

Pripravijo, oblikujejo, po možnosti pa tudi posnamejo delček radijske igre.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

5.	6.
1. Udeleženci spoznavajo slovensko in svetovno književnost.	
2. Udeleženci razumejo in pravilno uporabljajo tele strokovne izraze:	
<ul style="list-style-type: none"> - lirsko, pripovedno, dramsko besedilo, - sopomenka, - recitacija, deklamacija, - književna oseba (glavna, stranska), - književni (dogajalni) čas, - književni (dogajalni) prostor, - dejanje, prizor, - režiser, scena, kostum,	<ul style="list-style-type: none"> - poosebitev, - stalna besedna zveza, - pustolovska zgodba, - strip.

C. PREDLAGANA BESEDILA ZA URESNIČITEV CILJEV

Besedila naj bodo prilagojena starosti udeležencev izobraževanja, zato ob navedenem seznamu, povzetem po učnem načrtu za pouk slovenščine v devetletni osnovni šoli, predlagamo vključevanje besedil po izboru učitelja glede na interese in recepcijske zmožnosti udeležencev izobraževanja.

5. RAZRED

1. POEZIJA

Slovenske ljudske pesmi,
L. Krakar: *Češnja v belem,*
S. Vegri: *Prijatelj, Grega, Kaj vse diši,*
T. Pavček: *Vesoljec,*
O. Župančič: *Breza in hrast,*
N. Grafenauer: *Nebotičniki, Peki, Samota,*
M. Dekleva: *Mehke snežinkaste pesniške race,*
J. Snoj: *Kje pesem prebiva,*
D. Zajc: *Vrata.*

2. PROZA

Slovenska ljudska proza,
Andersenove pravljice,
Prežihov Voranc: *Prvo pismo, Ajdovo strnišče,*
F. Milčinski: *Butalci,*
E. Petiška: *Tezejev boj z Minotavrom,*
F. S. Finžgar: *Moja mladost in moj oče,*
M. Mate: *Babica v supergah,*
V. Mal: *Sreča na vrvici (in film),*
A. Goljevšček: *Čudozgodbe,*
F. Lainšček: *Ajša Najša in ljubezen (odlomek),*
Mamka Bršljanka. Svetovne ljudske pripovedi,
L. Lowry: *Anastazija Krupnik,*
D. Muck: *Pod milim nebom,*
T. Brezina: *Zmaj straši opolnoči, Fantom na šoli, Ura v stolpu bije trinajst.*

3. DRAMATIKA

Ž. Petan: *Pet Pepelk,*
B. A. Novak: *Prizori iz življenja stvari.*

6. RAZRED

1. POEZIJA

- N. Grafenauer: *Poezija*,
- B. A. Novak: *Prebesedimo ..., Zbudilka*,
- D. Zajc: *Numizmatiki*,
- K. Šoster Olmer: *Mroč*,
- T. Pavček: *Junak*,
- Desetnica*, ljudska,
- O. Župančič: *Na jurjevo, Barčica*,
- J. Murn: *Pesem*,
- L. Krakar: *Jesen*,
- I. Minatti: *Pesem*.

2. PROZA

- A. Ingolič: *Tajno društvo PGC*,
- S. Pregl: *Geniji v kratkih hlačah, Geniji v dolgih hlačah*,
- F. S. Finžgar: *Gospod Hudournik*,
- B. Dolinar: *Detektivi na jeklenih konjičkih*,
- F. Milčinski: *Pravljice*,
- F. Bevk: *Tonček*,
- B. Novak: *Zelena pošast, Zaljubljeni vampir*,
- A. Lindgren: *Detektivski mojster Blomkvist*,
- M. Twain: *Prigode Toma Sawyerja*,
- J. Swift: *Guliver med pritlikavci*,
- C. in M. Lamb: *Pripovedke iz Shakespeara*,
- Tisoč in en dan*,
- H. B. Stowe: *Koča strica Toma* (odlomek),
- A. Lang: *Meč kralja Arturja*,
- V. Mal: *Nedelje nekega poletja*,
- stripi*.

3. DRAMATIKA

- A. Ingolič: *Tajno društvo PGC*,
- L. Suhodolčan: *Narobe stvari v mestu Pedpedi*.

3.3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA V TRETJEM TRILETJU OSNOVNE ŠOLE

A.1 FUNKCIONALNI IN IZOBRAŽEVALNI CILJI PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN RAZČLENJUJEJO USTNA IN PISNA NEUMETNOSTNA BESEDILA – POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POGOVORE IN GOVORNE NASTOPE TER BEREJO NEURADNA IN URADNA TER STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA.

- Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter si bogatijo osebno življenje.
- Razmišljajoče in kritično sprejemajo besedila ter tako razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, sklepanja, vrednotenja in utemeljevanja, pa tudi spoštovanja drugačnega mnenja.
- Zapisana besedila besedno-slovnično razčlenjujejo; pri tem spopolnjujejo temeljno jezikoslovno znanje.

2 UDELEŽENCI SESTAVLJAJO USTREZNA USTNA IN PISNA NEUMETNOSTNA BESEDILA – SE POGOVARJAJO IN GOVORNO NASTOPEJO TER PIŠEJO NEURADNA IN URADNA BESEDILA.

- Spoznavajo, da lahko s pogovarjanjem rešujejo probleme v različnih življenjskih položajih; spoznavajo načela dvogovornega sporazumevanja ter si krepijo samozavest in zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.
- Spoznavajo, da sta govorjenje in pisanje zapleteni miselni dejavnosti, na kateri se je treba pripraviti; zato so pri sestavljanju besedil natančni in sistematični, zavedajo se tudi pomena ozaveščenosti o maternem jeziku ter potrebe po jezikovnem izpopolnjevanju.

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO, UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISNO ZMOŽNOST.

4 UDELEŽENCI SPOZNAVAJO VLOGO IN POLOŽAJ SLOVENSKEGA JEZIKA TER SE ZNAJDEJO V SLOVENSKEM JEZIKOVNEM OKOLJU.

IZOBRAŽEVALNI CILJI

UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (IN SICER PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

A.2 FUNKCIONALNI IN IZOBRAŽEVALNI CILJI PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

FUNKCIONALNI CILJI

1. Udeleženci razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnosti. Leposlovje berejo samostojno. Poznajo dve vrsti literarnoestetskih bralnih potreb: potrebo po leposlovju in potrebo po trivialni književnosti. Razlikujejo, berejo in vrednotijo obe vrsti književnosti ter vedo, da sta obe vrsti literarnoestetskih bralnih interesov legitimni. Oblikujejo in razvijajo tudi posebne/individualne književne, tematske, literarnovrstne in žanrske interese.
2. Še vedno poslušajo tudi učiteljevo pripovedovanje in branje poezije in proze. Razvijajo sposobnost gledanja, razumevanja in vrednotenja dramatike. Ogledajo si trivialni in estetsko polnovredni film. Opazujejo lastnosti prvega in drugega ter ju vrednotijo.
3. Udeleženci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila:
  - poustvarjalno pisanje, ustvarjalno pisanje;
  - o svojem doživljanju književnosti (dnevnik branja).

4. Udeleženci recitirajo, pripovedujejo in dramsko oblikujejo književnost. Govorno upovedujejo svoje domišljjske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.

IZOBRAŽEVALNI CILJI

1. Udeleženci spoznavajo slovensko in svetovno književnost.
2. Udeleženci pridobivajo literarnovedne pojme.
3. Udeleženci usvajajo besedila literarnega kanona.

7. razred

3.3.1 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA USTNA BESEDILA.

1.1 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE TER SAMI PRIPRAVIJO PODOBNE.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE.

1.1 Po prvem poslušanju

- a) povedo, kdo se je pogovarjal;
- b) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala/pogajala;
- c) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih.

1.2 Po ponovnem branju

- a) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden;
- b) povedo, kakšno je družbeno razmerje med sogovorcema (enakopravno/hierarhično);
- c) presojujejo vpljudnost sogovorcev.

2 SAMI PRIPRAVIJO PODOBEN POGOVOR (lahko kot igro vlog ali dramatizacijo).

3 VADIJO USTREZNO IN VLJUDNO POGOVARJANJE V RAZLIČNIH GOVORNIH POLOŽAJIH.

- a) Izbirajo okoliščinam ustrezno oz. vpljudno opravljanje govornega dejanja.

1.2 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) GOVORNE NASTOPE TER SAMI GOVORNO NASTOPAJO.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) PROSTO GOVORJENA/GLASNO

BRANA/POSNETA/EKRANIZIRANA KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA, in sicer

- a) poljudnoznanstvena besedila,
- b) opis življenja znane osebe;
- c) pripoved o poteku dogodkov;
- č) poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih.

1.1 Po poslušanju

- a) si ob učiteljevih vprašanjih zapišejo bistvene podatke in jih ob učiteljevi pomoči uredijo v miselni vzorec;
- b) obnovijo besedilo (tj. ustno/pisno upovedijo miselni vzorec);
- c) povedo svoje mnenje o besedilu;
- č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu.

2 SAMI GOVORNO NASTOPAJO (Z VNAPREJ PRIPRAVLJENO TEMO), in sicer

- opišejo poljubno izbrano državo,
- obnovijo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film ipd.,
- pripovedujejo o svojih doživetjih.

2.1 Pred govornim nastopom

- a) sami razmišljajo o tem, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo osnutek miselnega vzorca;
- b) po različnih virih iščejo potrebne podatke ter jih vpišejo v ogrodje miselnega

- vzorca;
- c) miselni vzorec preoblikujejo v pisno zasnovo govornega nastopa;
  - č) večkrat si preberejo pisno zasnovo govornega nastopa in si jo čim bolj zapomnijo.

2.2 Med govornim nastopom

- a) napovedo temo;
- b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa;
- c) govorijo razločno, naravno ter čim bolj zborna.

2.3 Po govornem nastopu

- a) odgovarjajo na vprašanja sošolcev in učitelja.

2 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA PISNA BESEDILA.

2.1 UDELEŽENCI BEREJO NEURADNA IN URADNA BESEDILA TER SAMI SESTAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- neuradno in uradno vabilo,
- neuradno in uradno opravičilo.

1.1 Po branju

- a) povedo, kdo je sporočevalec in kdo naslovnik;
- b) povedo, ali besedilo uradno ali neuradno;
- c) povedo, kaj želi sporočevalec od naslovnika, čemu mu pošilja to besedilo.

1.2 Besedilo preberejo še enkrat; med ponovnim branjem si z učiteljevo pomočjo podčrtajo bistvene podatke.

1.3 Po ponovnem branju

- a) povedo svoje mnenje o tem, kako se bo naslovnik odzval.

2 PO VZORCU SAMI SESTAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.

2.2 UDELEŽENCI BEREJO STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA TER SAMI SESTAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA, in sicer

- a) poljudnoznanstvena besedila, kot so npr.
  - opis dogajanja v naravi,
  - pripoved o poteku dogodkov,
- b) poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih,
- c) javna obvestila (teletekst, športni in kulturni program).

1.1 Besedilo preberejo vsaj še enkrat.

1.2 Po ponovnem branju

- a) ustno/pisno obnovijo besedilo;
- b) povedo svoje mnenje o besedilu;
- c) iz javnega obvestila iščejo zahtevani podatek;
- č) besedilo besedno-slovnično razčlenijo:
  - določijo, ali je besedilo knjižno ali narečno;
  - v besedilu podčrtajo samostalnike in jim določijo spol, število, sklon in sklanjatev;
  - v besedilu poiščejo kazalne zaimke;
  - v besedilu poiščejo svojilne zaimke in jim določijo osebo, število in sklon ter nanašalnico v sobesedilu/okolihčinah;
  - v besedilu poiščejo glavne in vrstilne števnikove;
  - razčlenjujejo enostavčne povedi z golimi stavčnimi členi: na podlagi vprašalnice določijo glavne stavčne člene ter opazujejo njihova pomenska in oblikovna razmerja;
- d) presojujejo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravljajo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti.

2 SAMI PIŠEJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- opis poljubno izbranega predmeta,
- obnovo poljubno izbranega besedila,
- pripoved o svojih doživetjih.

2.1 Pred pisanjem

- a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi napisali, si izdelajo ogrodje;
- b) po različnih virih iščejo manjkajoče podatke.

2.2 Med pisanjem osnutka

- a) napišejo naslov in besedilno vrsto,
- b) preoblikujejo ogrodje (miselni vzorec) v zapisano besedilo; pri tem členijo besedilo na uvod, jedro in zaključek ter odstavke.

2.3 Po pisanju osnutka

- a) preberejo osnutek ter ob učiteljevi pomoči popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake;
- b) prepišejo besedilo; pri tem pazijo na njegovo zunanjo oblikovanost in čitljivost pisave.

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO, UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISNO ZMOŽNOST.

1 BOGATIJO SI BESEDNI ZAKLAD.

- a) Besedam iščejo sopomenke, protipomenke, nadpomenke in podpomenke.
- b) Dane glagolske sestavljenke iz istega podstavnega glagola uporabijo v povedih.
Ob danem podstavnem glagolu navedejo čim več glagolskih sestavljenk.

2 Z VAJAMI ODPRAVLJAJO KRITIČNA MESTA V PRAKTIČNEM OBVLADANJU SLOVNICE.

3 VADIJO TEKOČE GLASNO IN TIHO BRANJE TISKANIH IN PISANIH BESEDIL.

4 VADIJO TEŽJA MESTA V PRAVOPISU, npr.

- zapis začetnega w/M v sestavljenih glagolih,
- zapis neobstojnega polglasnika (npr. oktobrski),
- rabo velike začetnice v imenih prebivalcev krajev (tudi dvobesednih), pokrajin, držav, celin, planetov,
- rabo male začetnice v občnih imenih, nastalih iz lastnih (npr. jurček),
- rabo dvopičja,
- zapis premega govora,
- stičnost obravnavanih ločil.

Vzdržujejo čitljivost in estetskost lastne pisave ter vadijo pisanje in oblikovanje besedil z računalnikom.

Udeleženci utrjujejo svoje pravopisno znanje, ki so si ga pridobili v nižjih razredih.

4 UDELEŽENCI SPOZNAVAJO VLOGO IN POLOŽAJ SLOVENSKEGA JEZIKA TER SE ZNAJDEJO V SLOVENSKEM JEZIKOVNEM PROSTORU.

- a) Navedejo nekaj narečnih/pokrajinskih besed; zamenjajo jih s knjižnimi ustreznici. Pogovarjajo se o okoliščinah za rabo knjižnega jezika.
- b) Ustno sestavljajo besedilo v svojem narečju/pokrajinskem jeziku. Nato besedilo "prevedejo" v knjižni jezik. Prepoznavajo razlike v izreki in besedju.
- c) Uporabljajo sodobne jezikovne priročnike.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (IN SICER PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

1 OB SLOVARSKO-SLOVNIČNI RAZČLEMBI BESEDIL UDELEŽENCI SPOZNAVAJO NASLEDNJE JEZIKOSLOVNE POJME IN IZRAZE ZANJE:

- stalna besedna zveza,
- prva, druga in tretja moška sklanjatev; prva, druga in tretja ženska sklanjatev; srednja sklanjatev,
- kazalni, vprašalni in oziralni zaimek,
- svojilni zaimek,
- glavni in vrstilni števniki,
- stavek, enostavčna, dvostavčna poved,
- stavčni člen, osebek, povedek, predmet, prislovno določilo,

- dvopičje.

V besedilih prepoznajajo navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.

2 BESEDE UVRSTIJO:

- k vprašalnim zaimkom,
- k svojilnim zaimkom,
- h glavnim števnikom,
- k vrstilnim števnikom.

Utemeljijo svojo odločitev; navedenim skupinam besed določijo osnovne oblikoslovne kategorije.

3 V ENOSTAVČNIH POVEDIH DOLOČIJO glavne stavčne člene.

4 NAVEDEJO

- samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika,
- glavne stavčne člene.

3.3.2 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

BRANJE

1. UDELEŽENCI BEREJO KNJIŽEVNA BESEDILA:

Tiho berejo daljša književna besedila (umetnostna in trivialna; avtorska in ljudska).

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST.

Razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil.

1) IDENTIFICIRAJO SE s književno osebo.

2) Zaznavajo elemente videza književne osebe in njenega govora. Vživljajo se v čustva književnih oseb. (Npr. F. Levstik: Martin Krpan)

3) Prepoznajajo MOTIVE ZA RAVNANJE književnih oseb.

Pri iskanju motivov za ravnanje književnih oseb se osredotočajo na namene, misli in čustva književnih oseb. (Npr. Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh)

4) Oblikujejo domišljijsko-čutne predstave KNJIŽEVNEGA PROSTORA.

Znanje iz zemljepisa, zgodovine, likovnega pouka jim sooblikuje domišljijsko-čutno predstavo književnega prostora.

5) Zaznavajo in razumejo, v kateri DOGAJALNI ČAS je postavljeno dogajanje. (Npr.: F.S. Finžgar: Pod svobodnim soncem)

6) Udeleženci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.

Ob napovedi branja književne zvrsti ali vrste udeleženci priključijo v spomin temeljna določila književne zvrsti ali vrste.

6.1) POEZIJA

V besedilu poiščejo RIMO.

Doživljajo BESEDE Z VEČ POMENI. (Npr. N. Grafenauer: Samota)

Zaznavajo in razumejo NAGOVOR, STOPNJEVANJE IN REFREN. (Npr. S. Gregorčič: Soči)

Zaznavajo učinke besedila na čustva in tako doživljajo razpoloženje pesmi.

6.2) PROZA

Udeleženci doživljajo, prepoznajajo in razumejo značilnosti tehle pripovednih vrst:

BASEN (prepoznajajo jo po tipiziranih, večidel živalskih likih, ki se vedejo kot ljudje, in kratki zaokroženi zgodbi, usmerjeni k poanti, ki pojasni nauk), **PRIPOVEDKA** (zgodovinska, razlagalna) in bajka (določijo zgodovinsko, mitološko in domišljijsko ozadje pripovedke in bajke),

ANEKDOTA IN HUMORESKA (prepoznajajo obe krajši pripovedni vrsti in ugotavljajo značilne humorne elemente v njih).

Ločijo ljudsko prozo od umetne.

(Npr.: Krilov: Volk in jagnje, ljudske: Peter Klepec, Volkodlak, Kralj Matjaž; J. Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji Gori)

- Prepoznajajo značilnosti PRIPOVEDNE ZGRADBE:

zunanja (poglavje, okvirna pripoved) in notranja zgradba.
Razumejo ZGODBO (fabulo) pripovednega besedila (zaporedje dogodkov).

6.3) DRAMATIKA

Udeleženci glasno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah.
Doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti dramskega besedila (razliko med govorom dramskih oseb in oznakami prostora, časa, govora oseb in njihovega čustvovanja itn. (odrska navodila).

POSLUŠANJE IN GLEDANJE

1. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST

Ohranjajo zanimanje za poslušanje poezije, kratke pripovedne proze in proznih odlomkov ter razvijajo sposobnosti za njihovo sprejemanje, doživljanje in vrednotenje.

Razvijajo sposobnost za sprejemanje, doživljanje in vrednotenje filmske predstave.

Učijo se ločevati trivialno in umetniško besedilo.

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST ZA IDENTIFIKACIJO:

1) Najdejo osebo, s katero se poistovetijo.

3. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST DOŽIVLJANJA IN RAZUMEVANJA BESEDILNE STVARNOSTI:

1) Primerjajo DOGAJANJE v književnem delu s tistim v filmu.

4. Udeleženci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.

Ob napovedi poslušanja književne zvrsti ali vrste si priključijo v spomin temeljna določila književne zvrsti ali vrste.

5. PRVINE GLEDALIŠKE IN FILMSKE VZGOJE

Gledajo, doživljajo in vrednotijo FILM. Prepoznavajo zgradbo (kliše), predvidljivost dogajanja in tipe oseb.

GOVORJENJE

Udeleženci govorno POUSTVARJAJO IN USTVARJAJO KNJIŽEVNO BESEDILO.
Pogovarjajo se o KNJIŽEVNOSTI.

1) Pripovedujejo, s katero književno osebo so se IDENTIFICIRALI.

2) Opisujejo KNJIŽEVNE OSEBE (zunanost, značaj itn.)

V improvizirani igri vlog s soigralci oblikujejo književne osebe.

3) Govorno obnavljajo prebrano književno delo.

4) Pripovedujejo o svojih bralnih izkušnjah.

4.1 POEZIJA

Udeleženci ustvarjalno interpretativno berejo pesmi.

Razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo.

Govorno upovedujejo videnje pesemskih slik.

4.2 PROZA

Udeleženci opisujejo lastnosti pripovednih vrst:

basni, pripovedke (razlagalna, zgodovinska) in bajke.

Razlagajo razlike med ljudsko in umetno prozo.

Govorno razčlenjujejo lastnosti zunanje zgradbe.

4.3 DRAMATIKA

Po ogledu predstave opisujejo svoje doživetje gledališkega dogodka.

PISANJE

UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST, tako da pišejo:

- poustvarjalna in ustvarjalna besedila.

1) Opisujejo zunanost, značaj in ravnanje KNJIŽEVNE OSEBE.

2) Sestavljajo nove KNJIŽEVNE PROSTORE.

3) Pisno obnavljajo zgodbo književnega besedila, tako da podrobneje opisujejo glavno DOGAJANJE.

4) PIŠEJO PESMI, PROZO IN DRAMSKE FORME.

4.1 POEZIJA

Udeleženci sestavljajo preproste rime. (Lahko v skupinah.)

Izpisujejo besedne zveze, ki so zanje nenavadne, in jih razlagajo glede na sporočilnost besedila oz. časovno in socialno zaznamovanost sloga.

4.2 PROZA

Udeleženci pišejo basen, anekdoto iz šolskih klopi.
V skupini sodelujejo pri zapisovanju pripovedke, bajke.
Pišejo doživljajsko in spominsko spisje.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

1. UDELEŽENCI SPOZNAVAJO SLOVENSKO IN SVETOVNO KNJIŽEVNOST.

Učitelj uresničuje cilje tako, da je pri izbiranju besedil pozoren na ustrezno zastopanost vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 % epike, 30 % lirike in 20 % dramatike) ter na tematsko in motivno raznovrstnost.

2. LITERARNOVEDNI POJMI

2.1 UDELEŽENEC POZNA IN UPORABLJA NASLEDNJE LITERARNOVEDNE IZRAZE TER JIH ZNA OPISATI:

pesništvo: rima,
nagovor,
refren,
domovinska pesem;
proza: basen,
pripovedka, bajka;
dramatika: zunanja zgradba dramskega besedila.

2.2 UDELEŽENEC PREGLEDNO POZNA NASLEDNJE KNJIŽEVNIKE IN NJIHOVA DELA:

Fran Levstik,
Josip Jurčič,
Simon Gregorčič ali Prežihov Voranc ali Miško Kranjec (pokrajinska zastopanost),
Tone Pavček,
Homer.

3. OBVEZNI AVTORJI IN BESEDILA (KANON)

Ljudska: Pegam in Lambergar,
T. Pavček: Pesem,
F. Levstik: Martin Krpan.

C. PREDLAGANA BESEDILA ZA URESNIČITEV CILJEV

Besedila naj bodo prilagojena starosti udeležencev izobraževanja, zato ob navedenem seznamu, povzetem po učnem načrtu za pouk slovenščine v devetletni osnovni šoli, predlagamo vključevanje besedil po izboru učitelja glede na interese in recepcijske zmožnosti udeležencev izobraževanja.

1. POEZIJA

Ljudska: *Gor čez izaro*,
Ljudska: *Pegam in Lambergar*,
I. A. Krilov: *Volk in jagnje*,
M. Bor: *Osel je osel*,
T. Pavček: *Pesem*,
M. Antić: *Koder plavih las*,
E. Fritz: *Song o ljubezni*,
N. Grafenauer: *Samota*,
M. Košuta: *Stegnjeni prst*,
S. Gregorčič: *Soči*,
M. Klopčič: *Mary se predstavi*,
D. Zajc: *Pivci tišine*.

2. PROZA

Stvarjenje sveta,
Ljudska: *Volkodlak*,
J. Trdina: *Vila*,
Ljudska: *Peter Klepec*,
Ljudska: *Kralj Matjaž*,
F. Levstik: *Martin Krpan* (odlomek),

Homer: *Odiseja* (odlomek),
 P. Ovid: *Dedal in Ikar*,
 D. Defoe: *Robinson Crusoe*,
 F. S. Finžgar: *Pod svobodnim soncem* (odlomek),
 Prežihov Voranc: *Potolčeni kramoh*,
 J. Jurčič: *Kozlovska sodba v Višnji Gori*,
 T. Partljič: *Ali veš, koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno*,
 S. Townsend: *Skrivni dnevnik Jadrana Krta* (odlomek),
 E. Kaestner: *Leteča učilnica* (odlomek),
 B. Novak: *Bela past* (odlomek),
 B. Smolnikar: *Deklice*,
 M. Ende: *Momo*,
 O. Wilde: *Sebični velikan*,
 anekdote o književnikih.

3. DRAMATIKA

M. Mikeln: *Strip strup - denarja kup*,
 N. Brenk: *Modra vrtnica za princesko*,
 A. Goljevšček: *Zakaj avto zjutraj noče vžgati*.

8. razred

3.3.3 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA USTNA BESEDILA.

1.1 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE TER SAMI PRIPRAVIJO PODOBNE POGOVORE.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE.

1.1 Po prvem poslušanju

- a) povedo, kdo se je pogovarjal;
- b) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala/pogajala;
- c) povedo, ali se je pogajanje končalo s sporazumom ali ne;
- č) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih.

1.2 Po ponovnem poslušanju

- a) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden, in utemeljijo svoje mnenje;
- b) povedo, kakšno je družbeno razmerje med sogovorcema (enakopravno/hierarhično), in utemeljijo svoje mnenje;
- c) se pogovarjajo o vplivu čustev na tvorjenje besedila;
- č) presojujejo odziv enega od sogovorcev in povedo, kako bi sami ravnali v njegovih vlogi.

2 SAMI PRIPRAVIJO PODOBEN POGOVOR (lahko kot igro vlog ali dramatizacijo).

3 VADIJO USTREZNO IN VLJUDNO POGOVARJANJE V RAZLIČNIH GOVORNIH POLOŽAJIH.

Izbirajo okoliščinam ustrezen in vljuden pogovor.

4 VADIJO POGAJANJE:

4.1 Vadijo pogajanje v dvojicah – sogovorca oblikujeta skupno mnenje oziroma poročilo o neuspešnem pogajanju in ga predstavita sošolcem.

1.2 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) GOVORNE NASTOPE TER SAMI GOVORNO NASTOPAJO.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) PROSTO GOVORJENA/GLASNO BRANA/POSNETA/EKRANIZIRANA KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA,

in sicer

a) poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij, npr.:

- opis delovnega postopka/igre/športa,
- razlago nastanka pojava/stanja,
- komentar prireditve/knjige/ ....

b) radijske/televizijske reklame.

1.1 Po poslušanju

- a) si ob učiteljevih vprašanjih zapišejo bistvene podatke ter jih ob učiteljevi pomoči uredijo v miselni vzorec;
- b) obnovijo besedilo (tj. ustno/pisno upovedijo miselni vzorec);
- c) po poslušanju (gledanju) reklame
  - povedo, kaj se propagira in kaj se o tem pove;
  - povedo, ali so vsi podatki resnični ali ne, ter utemeljijo svoje mnenje;
  - povedo, kdo je naslovnik, kaj želi doseči pri njem in kako se bo naslovnik odzval.

2 SAMI GOVORNO NASTOPAJO (Z VNAPREJ PRIPRAVLJENO TEMO), in sicer

- opišejo poljubno izbran delovni postopek/igro/šport ipd.,
- pripovedujejo o poljubno izbranem dogodku,
- predstavijo skupno mnenje dvojice,
- komentirajo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film,
- predstavijo skupno mnenje dvojice/skupine, ga utemeljijo in zagovarjajo.

2.1 Pred govornim nastopom

- a) sami razmišljajo o tem, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo osnutek miselnega vzorca; ki ga dopolnijo ob uporabi različnih virov;
- b) miselni vzorec spremenijo v pisno zasnovo govornega nastopa; to si večkrat preberejo in čim bolj zapomnijo;
- c) pripravijo si slikovna in besedna ponazorila (npr. na prosojnici).

2.2 Med govornim nastopom

- a) napovedo temo in navedejo vire;
- b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa oz. ob miselnem vzorcu in slikovnih/besednih ponazorilih;
- c) govorijo razločno, naravno in čim bolj zborna.

2.3 Po govornem nastopu

- a) odgovarjajo na vprašanja sošolcev in učitelja;
- b) razčlenjujejo in presojujejo sošolčev govorni nastop ter svoje mnenje utemeljijo.

2 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO USTREZNA PISNA BESEDILA.

2.1 UDELEŽENCI BEREJO NEURADNA IN URADNA BESEDILA TER SAMI TVORIJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- neuradno in uradno pismo,
- neuradno in uradno zahvalo.

1.1 Po branju

- a) razložijo pomen neznanih besed iz sobesedila in pogledajo v slovar/leksikon;
- b) povedo, kdo je sporočevalec in kdo naslovnik;
- c) povedo, ali besedilo uradno ali neuradno, ter v njem poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;
- č) povedo, kaj želi sporočevalec od naslovnika oz. čemu mu pošilja to besedilo.

1.2 Besedilo preberejo še enkrat; med ponovnim branjem si podčrtajo bistvene podatke.

1.3 Po ponovnem branju

- a) povedo svoje mnenje o tem, kako se bo naslovnik odzval, ter utemeljijo svoje mnenje.

2 PO VZORCU SAMI TVORIJO PODOBNA BESEDILA.

Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.

2.2 UDELEŽENCI BEREJO STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA TER SAMI SESTAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA, in sicer

a) poljudnoznanstvena besedila, kot so npr.

- opis delovnega postopka,
- razlago nastanka pojava/stanja,
- komentar prireditve/knjige/...;

b) reklame,

c) poštne, bančne idr. obrazce.

1.1 Po branju

razložijo pomen neznanih besed iz sobesedila ali tako, da vprašajo sošolca ali pogledajo v slovar.

1.2 Besedilo preberejo še enkrat; med ponovnim branjem si podčrtajo bistvene podatke.

1.3 Po ponovnem branju

a) ustno/pisno obnovijo besedilo;

b) povedo svoje mnenje o besedilu ter ga skušajo utemeljiti;

c) iz besedila iščejo zahtevani podatek (tudi v njegovem nebesednem delu);

č) ubesedujejo nebesedne dele besedila (npr. preglednice, grafikone ipd.);

d) pri reklamah

- povedo, kaj se propagira in kaj se o tem pove;
- povedo, ali so vsi podatki resnični ali ne;
- povedo, kdo je naslovnik, kaj želi sporočevalec doseči pri njem in kako se bo naslovnik odzval;
- se pogovarjajo o tem, kaj je značilno za reklame;

e) ob učiteljevi pomoči (ali sami) izpolnjujejo poštne, bančne ipd. obrazce;

f) besedilo besedno-slovnično razčlenijo:

- določijo, ali je besedilo umetnostno ali neumetnostno;
- določijo, ali je besedilo objektivno ali subjektivno; *subjektivno besedilo pretvorijo v objektivno*;
- določijo, ali je besedilo prikazovalno ali propagandno;
- v besedilu podčrtajo glagole v osebni obliki in jim določijo osebo, spol, število, čas, naklon, vid; glagolom iz besedila zamenjajo vid in pojasnijo vlogo dovršnika/nedovršnika; glagole postavijo iz osebne v nedoločniško obliko;
- nedoločnike uporabijo v povedi (ob naklonskih in faznih glagolih); v besedilu prepoznavajo rabo nedoločnika in namenilnika;
- iz besedila izpišejo eno- in večstavčne povedi;
- razčlenjujejo preproste enostavčne povedi z golim in zloženim osebkom, predmetom in prislovnim določilom;
- ločujejo goli in zloženi stavčni člen;
- ločujejo priredno in podredno zloženi stavčni člen;
- razčlenjujejo preproste dvostavčne podredno zložene povedi; ločujejo glavni in odvisni stavek;

g) presojujejo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravljajo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti.

2 SAMI PIŠEJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- pripoved o svojem življenju/življenju poljubno izbrane osebe;
- pripoved o poljubno izbranem dogodku;
- komentar poljubno izbranega besedila/knjige/filma ipd.

2.1 Pred pisanjem

- sami razmišljajo, kaj vse bi o temi napisali, si izdelajo ogrodje miselnega vzorca;
- po različnih virih iščejo manjkajoče podatke in jih vpišejo v ogrodje miselnega vzorca.

2.2 Med pisanjem osnutka

- napišejo naslov in besedilno vrsto,
- preoblikujejo ogrodje (miselni vzorec) v zapisano besedilo; pri tem členijo besedilo na uvod, jedro in zaključek ter odstavke;
- na koncu navedejo vire.

2.3 Po pisanju osnutka

- preberejo osnutek ter najprej sami, nato ob učiteljevi pomoči popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake;

- b) prepišejo besedilo; pri tem pazijo na njegovo zunanjo oblikovanost in čitljivost pisave;
- c) svoja besedila primerjajo.

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO TER UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISNO ZMOŽNOST.

1 BOGATIJO SI BESEDNI ZAKLAD.

- a) Iz definicije prepoznavajo definirani pojem in ga poimenujejo (tudi s sopomenko).
- b) Definirajo preproste pojme.
- c) Ob danem korenu navajajo besede iste besedne družine. Besedam iščejo člane iste besedne družine in jim določajo koren.
- č) Navedejo pregovore; pojasnijo njihov pomen.
- d) Iz glagolov po analogiji sestavljajo glagolnike. Glagolnikom iščejo ustrezne besedotvorne podstave.
- e) Po analogiji sestavljajo samostalniške izpeljanke iz glagolov.

2 PREPOZNAVAJO IN IZRAŽAJO LOGIČNA RAZMERJA MED POVEDMI.

- 2.1 Med dvema stavkoma prepoznavajo dobnostna razmerja; istodobnost izrazijo z veznikom in ali medtem ko, neistodobnost pa z zadobnim prislovom *potem* ali z veznikom *ko*.
- 2.2 Med dvema stavkoma prepoznavajo vzročno-posledično razmerje: vzrok izrazijo z veznikom *ker*, posledico pa z *zato*. Vzrok izrazijo tudi s predložno zvezo zaradi *x*.
- 2.3 Med dvema stavkoma prepoznavajo namerno razmerje; izrazijo ga z veznikom *da*.
- 2.4 Med dvema stavkoma prepoznavajo pogojno razmerje in ga izrazijo z veznikom *če* (ob prihodnjiku/pogojniku).
- 2.5 Med dvema stavkoma prepoznavajo sklepalno-pojasnjevalno razmerje.

3 PREMI GOVOR PREOBLIKUJEJO V ODVISNI GOVOR.

4 Z VAJAMI ODPRAVLJAJO KRITIČNA MESTA V PRAKTIČNEM OBVLADANJU SLOVNICE.

5 VADIJO TEKOČE GLASNO IN TIHO BRANJE TISKANIH IN PISANIH BESEDIL.

6 VADIJO TEŽJA MESTA V PRAVOPISU, npr.

- rabo velike začetnice,
- rabo male začetnice v imenih pripadnikov *ras*, *prebivalcev vrste naselja in zgodovinskih dogodkov*; rabo male začetnice v imenih zgodovinskih obdobj; *rabo male začetnice v imenih pripadnikov gibanj, nazorov, listov ipd.*,
- premi govor,
- rabo vejice med glavnim in odvisnim stavkom, tudi pri vmesnem odvisniku,
- rabo vejice pred obravnavanimi vezniki,
- tri pike,
- stičnost obravnavanih ločil.

Vzdržujejo čitljivost in estetskost lastne pisave ter vadijo pisanje in Oblikovanje besedil z računalnikom.

UDELEŽENCI UTRJUJEJO SVOJE PRAVOPISNO ZNANJE, KI SO GA PRIDOBILI V NIŽJIH RAZREDIH.

4 UDELEŽENCI SPOZNAVAJO VLOGO IN POLOŽAJ SLOVENSKEGA JEZIKA TER SE ZNAJDEJO V SLOVENSKEM JEZIKOVNEM PROSTORU.

- a) Poslušajo (uprizorijo) pogovor med najstnikoma. SLENGOVSKO BESEDILO "PREVEDEJO" V KNJIŽNI JEZIK; PREPOZNAVAJO RAZLIKE. Pogovarjajo se o okoliščinah za rabo slenga.
- b) Navedejo, ali v besedilu najdejo kaj prevzetih besed in jih zamenjajo z domačimi ustreznici. Razmišljajo o tem, ali bi bilo treba dano besedo prevzeti ali ne. Dane prevzete besede zamenjajo z ustreznimi domačimi (tudi s pomočjo slovarja tujk) in razložijo njihov pomen.
- c) Navedejo glavne jezikovne družine v Evropi; povedo, v katero skupino spada slovenski jezik.
- č) UPORABLJAJO SODOBNE JEZIKOVNE PRIROČNIKE.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

1 OB SLOVARSKO-SLOVNIČNI RAZČLEMBI BESEDIL UDELEŽENCI SPOZNAVAJO NASLEDNJE JEZIKOSLOVNE POJME IN IZRAZE ZANJE:

- umetnostno, neumetnostno besedilo,
- sleng,
- prevzeta beseda,
- glagolski naklon, povedni, velelni in pogojni naklon,
- glagolski vid, dovršnik, nedovršnik,
- nedoločnik, namenilnik,
- spremni stavek, dobesedni navedek,
- goli in zloženi stavčni člen,
- priredno in podredno zloženi stavčni člen,
- prilastek,
- glavni in odvisni stavek,
- jezikovna družina,
- frazem.

V besedilih prepoznajo navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.

2 V ENOSTAVČNIH POVEDIH DOLOČIJO

- levi in desni prilastek,

V DVOSTAVČNIH PA

- glavne in odvisne stavke,
- vrste odvisnikov.

3.3.4 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

BRANJE

1. UDELEŽENCI BEREJO KNJIŽEVNA BESEDILA:

Tiho in interpretativno berejo daljša književna besedila (umetniška in trivialna; avtorska in ljudska).

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST.

Razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. RAZVIJAJO VEDENJE O SPREJEMANJU BESEDILA.

- 1) **IDENTIFICIRAJO SE s književno osebo**, ki je drugačna od njih, *in se od nje kritično distancirajo*.
- 2) **Ločijo glavne in stranske KNJIŽEVNE OSEBE**. Poskušajo razumeti psihološke, etične in socialne lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe, njenega razmerja do drugih književnih oseb in na podlagi avtorjevih komentarjev. (Npr.: **F. Prešeren: Povodni mož**). *Ločijo tipe književnih oseb*.
- 3) **Zaznavajo PERSPEKTIVE književnih oseb**. (Npr. L. N. Tolstoj: Starejši brat)
- 4) **Prepoznajo MOTIVE ZA RAVNANJE književnih oseb**. Iščejo psihološke motive za ravnanje književnih oseb. Motive za ravnanje književne osebe primerjajo s svojimi etičnimi sodbami. (Npr. I. Tavčar: Tržačan)
- 5) **Zaznavajo in razumejo, v kateri DOGAJALNI ČAS je postavljeno dogajanje**. Povezujejo dogajalni čas s temo književnega besedila. (Npr. **J. Jurčič: Jurij Kozjak**)
- 6) **Razčlenjujejo DOGAJANJE na dogajalne enote**. (Npr. **F. Prešeren: Povodni mož**). Zaznavajo zaviranje in spešitve dogajanja.
- 7) **Ločijo AVTORJA IN PRIPOVEDOVALCA**. Prepoznajo osebnega, demokratičnega pripovedovalca (1., 2. oseba, sedanjik) in vsevednega pripovedovalca (3. os., preteklik).

8) Doživljajo in prepoznavajo KNJIŽEVNO PERSPEKTIVO.

Doživljajo in prepoznavajo komično književno perspektivo. (Npr. *Molière: Scapinove zvijače*)

9) Udeleženci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.

Ob napovedi branja književne zvrsti in vrste si **prikličejo v spomin temeljna določila književne zvrsti in vrste** in pri tem upoštevajo medbesedilno izkušnost.

9.1) POEZIJA

Zaznavajo in razumejo **BESEDE S PRENESENIM POMENOM**: metafora, **primera**, poosebitev in **stalni okrasni pridevek**. (Npr. F. Prešeren: **Povodni mož**, Turjaška Rozamunda)

Zaznavajo in doživljajo pesemske slike in MOTIVE. Zaznavajo učinke besedila na čustva in tako doživljajo razpoloženje pesmi. (Npr. P. Golia: Grajski vrtnar) **Razumejo TEMO pesemskega besedila: ljubezenska in socialna poezija**. (Npr. P. Golia: **Grajski vrtnar**)

Razlikujejo lirsko in epsko pesem.

Prepoznavajo balado. (Npr. F. Prešeren: **Povodni mož**)

9.2) PROZA

Udeleženci doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti tehle pripovednih vrst:

POVEST (ločijo jo od kratke pripovedi po njeni dolžini, številu oseb in dogodkov v njej),

ROMAN (prepoznavajo ga kot najobširnejše prozno delo in ugotavljajo snov, motive in temo),

TRIVIALNA PRIPOVED (prepoznavajo jo po umetno ustvarjenem sanjskem svetu, klišejski zgodbi)

(Npr. J. Jurčič: **Jurij Kozjak**, I. Tavčar: **Visoška kronika**, B. Stoker: **Drakula**)

- Prepoznavajo značilnosti **PRIPOVEDNE ZGRADBE**:

Poiščejo **TEMO** in **IDEJO** (sporočilo) besedila. Razlikujejo **SNOV**.

- **Razumejo ZGODBO** (fabulo) **pripovednega besedila (zaporedje dogodkov)**.

9.3) DRAMATIKA

Udeleženci glasno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah. Samostojno tiho berejo dramsko besedilo.

Doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti komedije. (Npr. A. T. Linhart: **Županova Micka**)

POSLUŠANJE IN GLEDANJE

1. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST:

Pripravijo ustrezno miselno shemo za poslušanje/gledanje trivialnih in umetnostnih besedil.

Ohranjajo zanimanje za poslušanje poezije, kratke pripovedne proze in proznih odlomkov ter razvijajo sposobnosti za njihovo sprejemanje, doživljanje in vrednotenje. Razvijajo sposobnost za sprejemanje, doživljanje in vrednotenje, gledališke predstave. Učijo se ločevati trivialno in umetnostno besedilo.

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST ZA IDENTIFIKACIJO:

1) Zaznavajo ter vrednotijo **MOTIVE ZA RAVNANJE KNJIŽEVNIH IN FILMSKIH OSEB**.

3. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST DOŽIVLJANJA IN RAZUMEVANJA BESEDILNE STVARNOSTI:

1) Primerjajo **DOGAJALNE PROSTORE** IN **DOGAJALNE ČASE** književnosti in filma.

2) Doživljajo in prepoznavajo komično **PERSPEKTIVO** (humor).

4. Udeleženci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Ob napovedi poslušanja književne zvrsti ali vrste si **prikličejo v spomin temeljna določila književne zvrsti ali vrste**.

5. PRVINE GLEDALIŠKE IN FILMSKE VZGOJE

Gledajo, doživljajo in vrednotijo **DRAMO**. **Prepoznavajo in doživljajo prvine gledališkega dogodka (oder, luč, zvočna oprema, scena ...)**.

GOVORJENJE

Udeleženci govorno POUSTVARJAJO IN USTVARJAJO KNJIŽEVNO BESEDILO.

Udeleženci se pogovarjajo/govorijo o **KNJIŽEVNOSTI**.

1) Pripovedujejo, s katero književno osebo so se **IDENTIFICIRALI**, in povedo zakaj.

Vrednotijo ravnanje književne osebe.

Vzpostavljajo kritično razdaljo do književnih oseb.

2) Opisujejo KNJIŽEVNE OSEBE (zunanost, značaj itn.).

Na podlagi dialoga, dogajanja ter ravnanja književne osebe in avtorjevih komentarjev se vživijo v njena čustva ter to glasovno ponazorijo.

3) Govorno obnavljajo prebrano književno delo.

4) Pripovedujejo o svojih bralnih izkušnjah.

4.1 POEZIJA

Udeleženci ustvarjalno interpretativno berejo pesmi.

Razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo.

Razumejo in strnjeno govorno izrazijo TEMO pesemskega besedila.

4.2 PROZA

Udeleženci opisujejo lastnosti pripovednih vrst:

povesti, romana, trivialne pripovedi.

Govorno razčlenjujejo značilnosti notranje zgradbe: **književna oseba, književni čas, književni prostor, dogajanje, zgodba, motivacija).**

4.3 DRAMATIKA

Pri ogledu predstave opisujejo svoje dožitje gledališkega dogodka ter prvine gledališke izraznosti (oder, scena, zvočna oprema ...).

Po branju odlomka iz komedije okarakterizirajo dramske osebe.

PISANJE

UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST, tako da pišejo:

- **POUSTVARJALNA IN USTVARJALNA BESEDILA.**

1) Opisujejo zunanost, značaj in ravnanje KNJIŽEVNE OSEBE.

2) Pisno upovedujejo zaznavanje in doživljanje književnega prostora.

3) PIŠEJO PESMI, PROZO IN DRAMSKE FORME.

3.1 POEZIJA

Iz časnika oblikujejo pesem lepljenko.

Izpisujejo besedne zveze, ki so zanje nenavadne, in jih razlagajo glede na sporočilnost besedila oz. časovno in socialno zaznamovanost sloga.

Pišejo o vlogi likovnih prvin besedila.

3.2 PROZA

V skupini sodelujejo pri pisanju povesti.

Pišejo fiktivne dnevnike.

Pišejo doživljajsko spisje.

3.3 DRAMATIKA

V skupini oblikujejo krajše komično dramsko besedilo.

Po ogledu predstave zapišejo svoje dožitje gledališkega dogodka.

Pisno primerjajo dramsko besedilo in uprizoritev.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

1. UDELEŽENCI SPOZNAVAJO SLOVENSKO IN SVETOVNO KNJIŽEVNOST. Učitelj uresničuje cilje tako, da je pri izbiranju besedil pozoren na ustrezno zastopanost vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 % epike, 30 % lirike in 20 % dramatike) ter na tematsko in motivno raznovrstnost.

2. LITERARNOVEDNI POJMI

2.1 UDELEŽENEC POZNA IN UPORABLJA NASLEDNJE LITERARNOVEDNE IZRAZE TER JIH ZNA OPISATI:

Pesništvo:	lirska in epska pesem, ep (pesnitev), balada, romanca, sonet; primera, metafora, poosebitev, stalni okrasni pridevek, ljubezenska pesem, socialna pesem, refren, stopnjevanje, <i>moška in ženska rima.</i>
Proza:	povest, roman, trivialna pripoved.

Dramatika: komedija,
notranja zgradba dramskega besedila (dramski trikotnik).

2.2 UDELEŽENEC PREGLEDNO POZNA NASLEDNJE KNJIŽEVNIKE IN NJIHOVA DELA:

Anton Tomaž Linhart,
Valentin Vodnik,
France Prešeren,
Simon Jenko,
Janko Kersnik,
Ivan Tavčar,
Anton Aškerc,
Janez Menart,
Niko Grafenauer.

3. OBVEZNI AVTORJI IN BESEDILA (KANON)

F. Prešeren: *Povodni mož,*
N. Grafenauer: *Življenje,*
I. Tavčar: *Visoška kronika* (odlomek).

C. PREDLAGANA BESEDILA ZA URESNIČITEV CILJEV

Besedila naj bodo prilagojena starosti udeležencev izobraževanja, zato ob navedenem seznamu, povzetem po učnem načrtu za pouk slovenščine v devetletni osnovni šoli, predlagamo vključevanje besedil po izboru učitelja glede na interese in recepcijske zmožnosti udeležencev izobraževanja.

1. POEZIJA

Ljudska: *Galjot,*
V. Vodnik: *Dramilo,*
F. Prešeren: *Povodni mož,*
F. Prešeren: *Turjaška Rozamunda,*
F. Prešeren: *Uvod h Krstu pri Savici,*
A. Aškerc: *Čaša nesmrtnosti,*
A. Aškerc: *Kronanje v Zagrebu,*
P. Golia: *Grajski vrtnar,*
J. Menart: *Kmečka balada,*
N. Grafenauer: *Življenje,*
G. Strniša: *Star oklep,*
T. Pavček: *Nova faca,*
V. Moederndorfer: *Cesta,*
M. Avanzo: *Kako napišeš pesmico.*

2. PROZA

P. Ovid-A. Sovre: *Orfej in Evridika,*
B. Stoker: *Drakula* (odlomek),
M. Cervantes: *Don Kihotov boj z mlino na veter* (odlomek),
J. R. Tolkien: *Habit* (odlomek),
J. Jurčič: *Jurij Kozjak,*
I. Tavčar: *Visoška kronika* (odlomek),
I. Tavčar: *Tržačan,*
J. Kersnik: *Mačkova očeta,*
M. Kranjec: *Otroci, čigavi ste?* (odlomek),
L. N. Tolstoj: *Starejši brat,*
B. Jurca: *Ko zorijo jagode,*
F. Rudolf: *Kam je mama šla?* (odlomek),
A. Davies: *Poletno sanjarjenje* (odlomek),
M. Tomšič: *Črno sonce,*
J. Hašek: *Kako sem si kuhal jajce v mehko,*
H. G. Wells: *Nevidni človek* (odlomek).

3. DRAMATIKA

A. T. Linhart: *Županova Micka,*
Moliere: *Scapinove zvijače,*
T. Partljič: *Moj ata, socialistični kulak.*

9. razred

3. 3.5 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI NEUMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

1 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA USTNA BESEDILA.

1.1 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE TER SAMI PRIPRAVIJO PODOBNE POGOVORE.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) POSNETE POGOVORE.

1.1 Po prvem poslušanju

- a) povedo, kdo se je pogovarjal;
- b) povedo, ali sta se sogovorca informirala ali pogajala,
- c) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala/pogajala;
- č) povedo, v čigavo korist/škodo je bil sklenjen sporazum,
- d) prepoznajo prelomno točko v pogajanju.

1.2 Po ponovnem branju

- a) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden, in utemeljijo svoje mnenje;
- b) povedo, kakšno je čustveno stanje sogovorcev ali "čustveno ozračje" pogovora (npr. naklonjenost/nenaklonjenost, prijaznost/napadalnost) in utemeljijo svoje mnenje;
- c) povedo, kateri sogovorec je vodil/usmerjal pogovor;
- č) se pogovarjajo o človekovi potrebi po tem, da poslušajo in razumejo,
- d) presodijo obseg, vsebino in jasnost replik obeh sogovorcev in utemeljijo svoje mnenje.

2 VADIJO USTREZNO IN VLJUDNO POGOVARJANJE V RAZLIČNIH GOVORNIH POLOŽAJIH.

- a) Istofunkcijskim načinom določajo ustrezne sporazumevalne okoliščine in presojajo njihovo vpljudnost in učinkovitost.
- b) Izbirajo okoliščinam ustrezen ali vpljuden pogovor.

3 VADIJO POGAJANJE.

- 3.1 Vadijo pogajanje v manjši skupini – sogovorci oblikujejo skupno mnenje oziroma poročilo o neuspešnem pogajanju in ga predstavijo sošolcem.
- 3.2 Intervjuvajo sogovorce, ustno/pisno poročajo o intervjuju.

1.2 UDELEŽENCI POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) GOVORNE NASTOPE TER SAMI GOVORNO NASTOPAJO.

1 POSLUŠAJO (IN GLEDAJO) PROSTO GOVORJENA/GLASNO BRANA/POSNETA/EKRANIZIRANA KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA, in sicer

- a) poljudnoznanstvena besedila:
  - opis poti,
  - potopis,
  - opis naprave in njenega delovanja/zdravila/, ...;
- b) poročilo o aktualnih/zanimivih dogodkih.

1.1 Po poslušanju

- a) si zapišejo bistvene podatke in jih uredijo v miselni vzorec;
- b) obnovijo besedilo;
- c) povedo svoje mnenje o besedilu in ga skušajo utemeljiti;
- č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu.

2 SAMI GOVORNO NASTOPAJO (Z VNAPREJ PRIPRAVLJENO TEMO), in sicer

- opišejo in označijo poljubno izbrano osebo;
- obnovijo in komentirajo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film ipd.;
- pripovedujejo o svojih načrtih za prihodnost;
- predstavijo mnenje skupine;
- opišejo poljubno izbrano napravo in njeno delovanje.

2.1 Pred govornim nastopom

- a) **sami razmišljajo o tem, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo osnutek miselnega vzorca; dopolnijo ga ob uporabi različnih virov;**
- b) **miselni vzorec preoblikujejo v pisno zasnovo govornega nastopa;**
- c) *pripravijo si slikovna in besedilna ponazorila (npr. na prosojnic).*

2.2 Med govornim nastopom

- a) **napovedo temo** in navedejo vire;
- b) **samostojno govorijo razločno, naravno in čim bolj zborna;**
- c) *premišljeno uporabljajo prvine nebesedne govorice;*
- č) *opazujejo nebesedno odzivanje poslušalcev ter skušajo pritegniti njihovo pozornost.*

2.3 Po govornem nastopu

- a) **razčlenjujejo in presojujejo sošolčev govorni nastop** ter svoje mnenje utemeljijo;
- b) *spodbujajo sošolce k razpravi.*

2 UDELEŽENCI SPREJEMAJO IN SESTAVLJAJO SVOJIM ZMOŽNOSTIM USTREZNA PISNA BESEDILA.

2.1 UDELEŽENCI BEREJO NEURADNA IN URADNA BESEDILA TER SAMI TVORIJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- **uradno prošnjo,**
- **telegram,**
- *neuradno in uradno sožalje.*

1.1 Po branju

- a) **razložijo pomen neznanih besed iz sobesedila in(al) pogledajo v slovar/leksikon;**
- b) **povedo, ali besedilo uradno ali neuradno, ter v njem poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;**
- c) **povedo, kakšno je družbeno in čustveno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;**
- č) **povedo, kaj želi sporočevalec od naslovnika, čemu mu pošilja to besedilo; v njem poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali; presodijo, ali so ti izrazi vljudni ali ne; zamenjajo jih z vljudnejšimi.**

2 PO VZORCU SAMI SESTAVIJO PODOBNA BESEDILA.

Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.

2.2 UDELEŽENCI BEREJO STROKOVNA IN PUBLICISTIČNA BESEDILA TER SAMI SESTAVLJAJO PODOBNA BESEDILA.

1 BEREJO KRAJŠA NEUMETNOSTNA BESEDILA, in sicer

- a) **poljudnoznanstvena besedila, kot so npr.**
  - **opis in oznako znane osebe,**
  - **življenjepis znane osebe,**
  - **potopis,**
  - **opis poti,**
  - *opis naprave in njenega delovanja/zdravila;*

1.1 Besedilo preberejo vsaj še enkrat.

1.2 Po ponovnem branju

- a) **ustno/pisno obnovijo besedilo;**
- b) **ubesedujejo nebesedne dele besedila (npr. preglednice, grafikone ipd.);**
- c) **povedo svoje mnenje o besedilu in ga poskušajo utemeljiti;**
- č) **v besedilu iščejo zahtevani podatek;**
- d) **besedilo besedno-slovnično razčlenijo:**
  - **določijo, ali je besedilo umetnostno, strokovno, praktičnosporazumevalno ali publicistično, in svoje mnenje utemeljijo;**
  - *publicistično besedilo preoblikujejo v strokovno ali obrnjeno;*
  - **določijo, ali je besedilo prikazovalno ali propragandno; svoje mnenje utemeljijo;**
  - **določijo, ali je besedilo/del besedila opis ali pripoved; svoje mnenje utemeljijo;**
  - **v besedilu podčrtajo strokovne besede in jih razložijo s pomočjo slovarja;**

- v besedilu podčrtajo medmete in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;
- v besedilu podčrtajo predloge in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;
- v besedilu poiščejo veznike in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;
- v besedilu podčrtajo členke in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;
- preproste dvostavčne povedi delijo na podredne in priredne;
- razčlenjujejo preproste dvostavčne priredno zložene povedi – ločujejo posledično, pojasnjevalno, sklepalno, vezalno, protivno in ločno razmerje;
- e) prikažejo sestavo dvostavčnih povedi s simboli (S);
- f) prikažejo sestavo večstavčnih povedi s simboli (S).
- g) presojujejo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravljajo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti.

2 SAMI PIŠEJO KRAJŠA BESEDILA, in sicer

- opis in oznako poljubno izbrane osebe,
- svoj življenjepis,
- obnovo in komentar poljubno izbranega besedila/knjige/filma ipd.,
- pripoved o svojih načrtih za prihodnost.

2.1 Pred pisanjem

- a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi napisali, si izdelajo ogrodje;
- b) po različnih virih iščejo manjkajoče podatke.

2.2 Med pisanjem osnutka

- a) napišejo naslov in besedilno vrsto,
- b) spremenijo ogrodje (miselni vzorec) v zapisano besedilo; pri tem členijo besedilo na uvod, jedro in zaključek ter odstavke,
- c) na koncu navedejo vire.

2.3 Po pisanju osnutka

- a) preberejo osnutek ter najprej sami, nato ob učiteljevi pomoči/priročnikov popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake;
- b) prepišejo besedilo; pri tem pazijo na njegovo zunanjo oblikovanost in čitljivost pisave;
- c) svoja besedila primerjajo in presojujejo.

3 UDELEŽENCI RAZVIJAJO ZMOŽNOST LOGIČNEGA MIŠLJENJA TER POIMENOVALNO TER UPOVEDOVALNO, PRAVOREČNO IN PRAVOPISSNO ZMOŽNOST.

1 BOGATIJO SI BESEDNI ZAKLAD.

- a) Definirajo preproste pojme.
- b) Dani stalni besedni zvezi določajo prvotni in preneseni pomen ter ju ponazorijo v rabi.

V besedilu podčrtajo stalne besedne zveze in pojasnijo njihov pomen.

2 Z VAJAMI ODPRAVLJAJO KRITIČNA MESTA V PRAKTIČNEM OBVLADANJU SLOVNICE.

3 VADIJO RAZLOČNO, NARAVNO IN KNJIŽNO GOVORJENJE – pozorni so zlasti na težja mesta v knjižni izreki.

Prepoznavajo neknjižno izreko in jo popravijo.

4 VADIJO TEŽJA MESTA V PRAVOPISSU, npr.

- rabo velike in male začetnice,
- zapis premege govora,
- stičnost obravnavanih ločil,
- pisanje skupaj in narazen pri zaimkih,
- rabo vejice v obravnavanih priredjih,
- rabo vejice v povedi s pristavkom in polstavkom.

Vzdržujejo čitljivost in estetskost svoje pisave ter vadijo pisanje in oblikovanje besedil z računalnikom.

Udeleženci utrjujejo svoje pravopisno znanje, ki so si ga pridobili v nižjih razredih.

4 UDELEŽENCI SPOZNAVAJO VLOGO IN POLOŽAJ SLOVENSKEGA JEZIKA TER SE ZNAJDEJO V SLOVENSLEM JEZIKOVNEM PROSTORU.

- a) Povedo, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni jezik; pojasnijo, kaj to pomeni.
- b) Spoznajo nekaj bistvenih podatkov o začetkih slovenskega jezika (tj. o Brižinskih spomenikih) in o začetkih slovenskega knjižnega jezika (tj. o Trubarju).
- c) Uporabljajo sodobne jezikovne priročnike.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

UDELEŽENCI PRIDOBIVAJO TEMELJNE JEZIKOSLOVNE POJME (PREDVSEM NA RAVNI NJIHOVE RABE).

1 OB BESEDNO-SLOVNIČNI RAZČLEMBI BESEDIL SPOZNAVAJO NASLEDNJE JEZIKOSLOVNE POJME IN IZRAZE ZANJE:

- praktičnosporazumevalno, strokovno in publicistično besedilo,
- medmet,
- predlog,
- veznik,
- priredna in podredna poved,
- socialna in funkcijska zvrst,
- strokovna beseda,
- tvorjenka, netvorjenka,
- članek,
- posledično, pojasnjevalno, sklepalno, vezalno, protivno in ločno priredje,
- *polstavek, pastavek, pristavek*,
- *zvočnik in nezvočnik*,
- okrajšava, pomišljaj, *vezaj*.

V besedilih prepoznajo navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.

2 BESEDE UVRSTIJO K:

- medmetom,
- predlogom,
- veznikom,
- členkom.

3.3.6 RAZČLENITEV OPERATIVNIH CILJEV PRI OBRAVNAVI UMETNOSTNIH BESEDIL

A. FUNKCIONALNI CILJI

BRANJE

1. UDELEŽENCI BEREJO KNJIŽEVNA BESEDILA:

Tiho in interpretativno berejo daljša književna besedila (umetnostna in trivialna; avtorska in ljudska).

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST.

Razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. RAZVIJAJO VÉDENJE O SPREJEMANJU BESEDILA.

1) Zaznavajo **PERSPEKTIVE književnih oseb** in razumejo njihovo soodvisnost.

Primerjajo perspektive različnih književnih oseb.

2) Udeleženci spoznavajo **KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.**

Ob napovedi branja književne zvrsti in vrste udeleženci prikličejo v spomin temeljna določila književne zvrsti in vrste in pri tem upoštevajo medbesedilno izkušnost.

2.1) POEZIJA

Udeleženci zaznavajo in doživljajo **ZVOČNOST pesniškega jezika. Opažajo ponavljanje glasov in zvočno slikanje** (onomatopoiija). Razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino. (Npr. O. Župančič: Z vlakom)

Zaznavajo RITEM pesmi in razumejo povezave s sporočilnostjo.

Razumejo zvezo med ritmom in besedilno stvarnostjo.

Doživljajo BESEDE Z VEČ POMENI.

Zaznavajo in razumejo BESEDE S PRENESENIM POMENOM.

Razumejo nastanek metafore.

Zaznavajo učinke besedila na čustva in tako doživljajo razpoloženje pesmi.

3.2) PROZA

Udeleženci doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti tehle pripovednih vrst:

ČRTICA (prepoznajo jo kot kratko pripoved)

(Npr. I. Cankar: Bobi)

- Poiščejo TEMO in IDEJO (sporočilo) besedila.

- Razumejo ZGODBO (fabulo) pripovednega besedila.

- Ugotavljajo vrsto SLOGOVNEGA POSTOPKA v književnem delu: opisovanje (opis), subjektivno opisovanje (oris), dvogovor, označevanje (označitev književne osebe), poročanje o dogajanju.

3.3) DRAMATIKA

Udeleženci glasno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah.

Doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti naslednjih dramskih vrst:

Besedilo FILMSKEGA SCENARIJA (npr. Mal-Kavčič: Poletje v školjki).

POSLUŠANJE IN GLEDANJE

1. UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST

Ohranjajo zanimanje za poslušanje poezije, kratke pripovedne proze in proznih odlomkov ter razvijajo sposobnosti za njihovo sprejemanje, doživljanje in vrednotenje.

2. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST ZA IDENTIFIKACIJO:

1) Zaznavajo in vrednotijo MOTIVE ZA RAVNANJE KNJIŽEVNIH OSEB.

2) Primerjajo osebe iz literature, stripa, gledališkega dogodka in filma.

3. UDELEŽENCI RAZVIJAJO SPOSOBNOST DOŽIVLJANJA IN

RAZUMEVANJA BESEDILNE STVARNOSTI:

Doživljajo in prepoznavajo tragično perspektivo v književnem delu in jo primerjajo s tisto v gledališki predstavi in/ali na filmu.

4. Udeleženci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Ob napovedi poslušanja književne zvrsti in vrste si priključijo v spomin temeljna določila književne zvrsti in vrste.

Udeleženci zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi. Opažajo ponavljanja glasov in zvočno slikanje (onomatopija).

Prepoznavajo prvine zvočne opreme posnetka.

Razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino.

GOVORJENJE

Udeleženci govorno POUSTVARJAJO IN USTVARJAJO KNJIŽEVNO BESEDILO.

Udeleženci se pogovarjajo o KNJIŽEVNOSTI.

1) Opisujejo KNJIŽEVNE OSEBE.

Na podlagi dialoga, dogajanja ter ravnanja književne osebe in avtorjevih komentarjev se vživijo v njena čustva ter glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene lastnosti.

Po analogiji s književnim besedilom ustvarjajo nove like.

2) Z igranjem različnih vlog pri dramatizaciji zaznavajo PERSPEKTIVE več KNJIŽEVNIH OSEB.

3) Govorno obnavljajo prebrano književno delo.

4) Pripovedujejo o svojih bralnih izkušnjah s poudarkom na posebnostih KNJIŽEVNIH ZVRSTI in VRST.

4.1 POEZIJA

Udeleženci ustvarjalno interpretativno berejo pesmi.

Razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo.

Pojasnjujejo svoje razumevanje METAFORE, PRIMERE - KOMPARACIJE, STALNEGA OKRASNEGA PRIDEVKA, POOSEBITVE v sobesedilu.

Razlagajo postopek nastanka metafore in primere.

4.2 PROZA

Udeleženci opisujejo lastnosti pripovednih vrst:

črtice,
novele.

Govorno razčlenjujejo značilnosti notranje zgradbe: književna oseba, književni čas, književni prostor, dogajanje, zgodba, motivacija.

Razložijo razliko med analitično in sintetično zgradbo.

Ugotavljajo vrsto slogovnega postopka v književnem delu: opisovanje (opis), subjektivno opisovanje (oris) in dvogovor, označevanje (označitev književne osebe), poročanje o dogajanju.

4.3 DRAMATIKA

V igri vlog udeleženci improvizirajo dramske fragmente (dialoge).

Udeleženci govorno opisujejo dramsko dogajanje.

Udeleženci uprizorijo tudi lastno krajše dramsko besedilo (npr. v obliki projektnega dela).

PISANJE

UDELEŽENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST, tako da pišejo:

- **poustvarjalna in ustvarjalna besedila,**
- o literarnoestetskem doživljanju literature,
- *strokovna in publicistična besedila o literaturi.*

1) Opisujejo zunanost, značaj in ravnanje ter vzroke za ravnanje **KNJIŽEVNE OSEBE.**

Tvorijo književne osebe po analogiji z literarnim besedilom.

2) Pisno obnavljajo zgodbo književnega besedila, tako da podrobneje opisujejo **Glavno DOGAJANJE.**

3) PIŠEJO PESMI, PROZO IN DRAMSKE OBLIKE ter pri tem upoštevajo določila književne zvrsti in vrste.

3.1 POEZIJA

Izpisujejo besedne zveze, ki so zanje nenavadne, in jih razlagajo glede na sporočilnost besedila, na časovno in socialno zaznamovanost sloga.

Sestavijo pesem (lahko v skupini).

3.2 PROZA

Pišejo črtico in fragment romana (lahko v skupini).

Pišejo fiktivne dnevnike (lahko v skupini).

Pišejo doživljajsko in spominsko spisje.

B. IZOBRAŽEVALNI CILJI

1. UDELEŽENCI SPOZNAVAJO SLOVENSKO IN SVETOVNO KNJIŽEVNOST. Učitelj uresničuje cilje tako, da je pri izboru besedil pozoren na ustrezno zastopanost vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 % epike, 30 % lirike in 20 % dramatike) ter na tematsko in motivno raznovrstnost.

2. LITERARNOVEDNI POJMI

2.1 UDELEŽENEC POZNA IN UPORABLJA TER ZNA OPISATI NASLEDNJE LITERARNOVEDNE IZRAZE:

Pesništvo: kitica,
prosti verz,
metafora – *nastanek metafore,*
razpoloženska pesem,
miselna pesem,
glosa, gazela,
ritem,
simbol.

Proza: črtica,
novela,
zunanja zgradba,
notranja zgradba: **književna oseba, književni čas, književni prostor, dogajanje,**
zgodba, analitična in sintetična zgradba, motivacija.

Literarnozgodovinska obdobja in smeri:

pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo,
romantika, realizem, moderna (nova romantika).

2.2 UDELEŽENEC PREGLEDNO POZNA NASLEDNJE KNJIŽEVNIKE IN NJIHOVA DELA:

Primož Trubar,
Ivan Cankar,
Josip Murn,
Dragotin Kette,
Oton Župančič,
Srečko Kosovel,
Ciril Kosmač,
Lojze Kovačič,
Kajetan Kovič,
Gregor Strniša,
Svetlana Makarovič,
Boris A. Novak,
William Shakespeare.

3. OBVEZNI AVTORJI IN BESEDILA (KANON)

O. Župančič: *Žebljarska*,
B. A. Novak: *Narcis in Eho*,
I. Cankar: *Bobi* (odlomek).

C. PREDLAGANA BESEDILA ZA URESNIČITEV CILJEV

Besedila naj bodo prilagojena starosti udeležencev izobraževanja, zato ob navedenem seznamu, povzetem po učnem načrtu za pouk slovenščine v devetletni osnovni šoli, predlagamo vključevanje besedil po izboru učitelja glede na interese in recepcijske zmožnosti udeležencev izobraževanja.

1. POEZIJA

Pesem nosačev žita,
V. Vodnik: *Moj spominek*,
F. Prešeren: *Zdravljica*,
F. Levstik: *Dve otvi*,
O. Župančič: *Žebljarska*,
O. Župančič: *Z vlakom*,
D. Kette: *Na otčevem grobu*,
J. Murn: *V daljavi*,
T. Seliškar: *Moj oče*,
S. Kosovel: *Pa da bi znal*,
S. Kosovel: *Kons 4*,
J. Menart: *Jaz*,
J. Menart: *Pohojena slika*,
T. Pavček: *Preproste besede*,
T. Pavček: *Pesem o zvezdah*,
T. Šalamun: *Pes*,
G. Strniša: *Orion*,
B. A. Novak: *Narcis in Eho*.

2. PROZA

G. Boccaccio: *Dekameron* (odlomek),
C. in M. Lamb: *Romeo in Julija* (odlomek),
K. Čapek: *Romeo in Julija*,
P. Trubar: *Katehismus z dvejma izlagama* (odlomek),
I. Cankar: *Bobi* (odlomek),
I. Cankar: *Sošolec Tone*,
Z. Kveder: *Potovalci*,
C. Kosmač: *Gosenica*,
A. Ingolič: *Gimnazijka*,
F. Bevk: *Kaplan Martin Čedermac* (odlomek),

Prežihov Voranc: *Doberdob*,
I. Andrić: *Povest o vezirjevem slonu* (odlomek),
A. Saint-Exupéry: *Mali princ*,
M. Rožanc: *Kako sem že zgodaj postal tujec*,
F. Milčinski: *Kravji zvonec*,
L. Kovačič: *Opis neke slike* (odlomek),
B. Doherty: *Dragi Nihče*.

3. DRAMATIKA

W. Shakespeare: *Julij Cezar* (odlomek),
F. Puntar: *Lov na rep*,
S. Makarovič: *Show strahov*.

4 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

4.1 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU

4. RAZREDA (ZA OBDOBJE OD 1. DO 4. RAZREDA OŠ)

1. JEZIKOVNI POUK

<p>1 Udeleženec sodeluje v osebni ali telefonski pogovoru, pri čemer:</p> <ul style="list-style-type: none">
- zna začeti in končati osebni ali telefonski pogovor,
- se smiselno odzove na govorjenje drugega oz. na telefonski klic,
- izbere okoliščinam ustrezen govor in pozdrav (z vikanjem/tikanjem vred),
- zna vljudno izraziti zahtevo, zahvalo, opravičilo, voščilo, čestitko.
<p>2 Udeleženec posluša (in gleda) krajše, svoji starosti ustrezno poljudnoznanstveno besedilo ali novico o aktualnih/zanimivih dogodkih. Po poslušanju (gledanju):</p> <ul style="list-style-type: none">
- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
- dopolni besedilo (npr. napiše nadaljevanje oz. konec),
- ugotovi razlike med prvotnim besedilom in t. i. narobe zgodbo.
<p>3 Udeleženec glasno in tiho bere krajše, svoji starosti ustrezno povezovalno in pozivno besedilo (pozdrav, čestitko, pohvalo, voščilo in vabilo); pri tem</p> <ul style="list-style-type: none">
- bere tekoče, pravilno in čim bolj knjižno. <p>Po branju:</p> <ul style="list-style-type: none">
- odgovori na učiteljeva vprašanja<ul style="list-style-type: none">
* o sporočevalcu in naslovniku,
* o sporočevalčevem namenu,
* o bistvenih podatkih,
- predvidi naslovnikov odziv,
- našteje priložnosti, ob katerih sestavljamo to besedilno vrsto.
<p>4 Udeleženec glasno in tiho bere krajše, svoji starosti ustrezno poljudnoznanstveno besedilo, novico o aktualnih/zanimivih dogodkih in seznam; pri tem</p> <ul style="list-style-type: none">
- bere tekoče, pravilno in čim bolj knjižno. <p>Po branju:</p> <ul style="list-style-type: none">
- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
- dopolni besedilo (npr. napiše nadaljevanje oz. konec),
- v seznamu najde zahtevane podatke.
<p>5 Udeleženec ob zgledu, ponujenih izrazih ali drugih spodbudah govorno nastopi z vnaprej pripravljeno temo;</p> <ul style="list-style-type: none">
- sestavi krajši, preprostejši opis in pripoved. Pri tem:
- sestavi čim bolj smiselno, sovisno in zaključeno besedilo,
- govori čim bolj razločno, naravno in zborna.
<p>6 Udeleženec s pisanimi črkami</p>

<ul style="list-style-type: none"> - ob zgledu ali spodbudi napiše preprost pozdrav (na razglednici), čestitko, voščilo ali vabilo, - odgovarja na učiteljeva vprašanja o sebi, svojem okolju in svojih doživetjih, - ob zgledu ali spodbudi (npr. vrsti slik ...) napiše preprost opis ali pripoved. <p>Pri tem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sestavi čim bolj smiselno, sovisno in zaključeno besedilo, - piše čitljivo, čim bolj estetsko in pravilno, - pravilno zapisuje nezvočnike na koncu besede, veliko začetnico na začetku povedi, v osebnih in bližnjih zemljepisnih lastnih imenih, končna ločila, vejico pri naštevanju.
<p>7 Udeleženec piše po nareku.</p>
<p>8 Udeleženec v besedilu najde in popravi temeljne slovnične in pravopisne napake (npr. zapis nezvočnikov na koncu besede, veliko začetnico na začetku povedi, v osebnih in bližnjih zemljepisnih lastnih imenih, končna ločila, vejico pri naštevanju).</p>
<p>9 Udeleženec</p> <ul style="list-style-type: none"> - pove, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni jezik, - loči materni jezik od tujega/drugega, - loči knjižni jezik od neknjižnega, - praktično obvlada ustrezne govorne položaje za rabo knjižnega jezika.

2. KNJIŽEVNOST

<p>1 Udeleženec posluša in razume pripovedovanje/branje umetnostnega besedila.</p> <p>Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o čem pripoveduje književno besedilo, - kje in kdaj se je dogajalo, - kdo so književne osebe, - zakaj se je kaj zgodilo, - po branju pripoveduje skraćeno obnovo književnega dogajanja.
<p>2 Udeleženec tiho prebere neznano umetnostno besedilo in ga razume.</p> <p>Po drugem branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o čem pripoveduje književno besedilo, - kje in kdaj se je dogajalo, - kdo so književne osebe, - zakaj se je kaj zgodilo.
<p>3 Udeleženec razume dve skupini motivov za ravnanje književne osebe ("dobra" oseba, "slaba" oseba), to pokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasnjuje vzroke, zakaj je književna oseba kaj storila, - pove/napiše nadaljevanje zgodbe.
<p>4 Udeleženec loči realni in domišljjski dogajalni prostor in si ustvari svojo domišljjsko-čutno predstavo, to pokaže, tako da:</p>

<ul style="list-style-type: none"> - opiše svojo predstavo dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve "opise" s svojo domišljijo, - opiše svojo predstavo realističnega dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve "opise" s svojo izkušnjo.
<p>5 Udeleženec prepozna in doživi pravljico, to dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostojno pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva njene značilnosti, - piše/pripoveduje nadaljevanje pravljice, - sestavlja <i>narobe pravljice</i>, - sestavlja kombinacije dveh pravljic.
<p>6 Udeleženec prepozna in doživi realistično pripoved, to dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pripoveduje realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojega sveta.
<p>7 Udeleženec zazna in doživi pesem, to pokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet, - slika z besedami, - obnovi vsebino pesmi v nevezani obliki.
<p>8 Udeleženec gleda/posluša in doživi dramsko besedilo, to dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sodeluje v domišljjski igri vlog, - po gledanju (videoposnetka) lutkovne/gledališke predstave našteje glavne in stranske osebe ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo, zakaj se je kaj zgodilo, - po gledanju filma/risanke, posnete po literarni predlogi, našteje razlike med enim in drugim medijem, - po poslušanju radijske igre našteje književne osebe in pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor; odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo.

4.2 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA V 5. IN 6. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

1. JEZIKOVNI POUK

1 Udeleženec posluša (in gleda) ustreznega pogovora, nato pa   - določi temo in sogovornika (5., 6. razred),   - odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih (5., 6. razred),

- prepozna "čustveno ozračje" in družbeno razmerje med sogovorci (6. razred),
- **pove, ali je bil pogovor uraden ali neuraden** (5., 6. razred),
- **nastopi v simuliranem (telefonskem) pogovoru**, in sicer neuradnem in uradnem (5. razred).

2 Udeleženec posluša (in gleda) svoji starosti ustrezne govorne nastope (navedene v učnem načrtu), nato pa

- prepozna namen in temo besedila (5., 6. razred),
- **ustno in pisno odgovori na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila** (5., 6. razred),
- **v pripravljeno shemo vpiše bistvene podatke iz besedila** (6. razred),
- **sam govorno nastopi (s pripravljeno temo), in sicer ob pisni pripravi (ubesedenem miselnem vzorcu) govori razločno, naravno in čim bolj zborna** (5., 6. razred).

3 Udeleženec prebere svoji starosti ustrezna krajša neuradna, uradna in javna besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa

- **določi sporočevalca in naslovnika, čustveno in družbeno razmerje med njima** (le 6. razred) ter navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno,
- **določi sporočevalčev namen** in navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno (5., 6. razred),
- **odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih**, jih podčrta in uredi v miselni vzorec (5., 6. razred),
- **sam tvori podobno besedilo, pri tem posnema zunanjo oblikovanost uradnih in neuradnih besedil ter piše čitljivo in pravopisno pravilno** (5., 6. razred).

4 Udeleženec prebere strokovna in publicistična besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa

- prepozna namen in temo besedila (5., 6. razred),
- **ustno in pisno odgovori na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila** (5., 6. razred),
- **v pripravljeno shemo vpiše bistvene podatke iz besedila** (6. razred),
- **izpolni obrazec** (6. razred),
- **v besedilu najde zahtevani podatek** (5., 6. razred),
- **najde samostalnike** in jim določi spol, število in sklon (5. razred),
- **najde pridevnike**, jim določi spol, število in sklon ter jih uvrsti v pomenske skupine (5. razred),
- **najde osebne glagolske oblike** in jim določi osebo, število, spol in čas (6. razred),
- **najde osebne zaimke in jim določi osebo, spol in število ter nanašalnico v besedilu ali okoliščinah sporočanja** (6. razred),
- **najde prislove** in jih razvrsti v pomenske skupine (6. razred),
- najde krajšave in jih razveže (6. razred),
- **zaznamuje uvod, jedro in zaključek** ter pojasni njihovo vlogo v besedilu (5. razred),
- **zaznamuje odstavke** in pojasni, zakaj je besedilo členjeno na odstavke (5. razred),
- v besedilu najde temeljne slovnične in pravopisne napake ter jih popravi (5., 6. razred),
- **napiše krajše besedilo, in sicer ob pisni pripravi (miselnem vzorcu) upošteva tudi zunanjo oblikovanost besedila in pravopisna pravila** (zadnja tudi pri pisanju nareka) (5., 6. razred),
- **pravilno napiše težje pogosto rabljene besede** (s polglasnikom, z zvočniki na koncu in sredi besede, z w in m na začetku besede, s soglasniškimi sklopi) (5., 6. razred),
- **deli domače besede** (5. razred),

- uporabi veliko začetnico (v osebnih lastnih imenih in svojilnih pridevnikih iz njih, v eno- in večbesednih slovenskih zemljepisnih imenih, v znanih stvarnih imenih, v izrazih spoštovanja) (5. razred),
- uporabi malo začetnico (v vrstnih pridevnikih iz zemljepisnih lastnih imen, v častnih, strokovnih funkcijskih nazivih, imenih praznikov, imenih jezikov) (6. razred),
- uporabi pravilno ločilo na koncu povedi (5., 6. razred),
- uporabi oklepaj (6. razred),
- uporabi krajšave (okrajšave, kratice in simbole) (6. razred).

5 Udeleženec

- iz preprostih opisov/definicij prepozna bitja/predmete/prostore/pojme/... in jih poimenuje (tudi s sopomenkami) (5. razred),
- sopomenkam določi stilno vrednost in stilno zaznamovani besedi določi ustrezni govorni položaj (6. razred),
- navede čim več pomenov večpomenke in jih ponazori v povedi/besedni zvezi (5. razred),
- tvori (po analogiji) pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za izvor) ter jih pravilno uporabi v danem besedilu (6. razred),
- s pravilnim veznikom oz. prislovom izrazi logična razmerja med dejanji (namerno, pogojno razmerje) (6. razred),
- v zaporednih povedih izrazi isto osebo/žival/predmet/kraj/... v osebni glagolski obliki ob izpuščenem osebku, z osebnim ali kazalnim ali oziralnim zaimkom in s sopomenko (5. razred).

6 Udeleženec

- prepozna prvine nebesednega jezika in pove, kaj se z njimi sporoča,
- navede državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji ter uradni jezik na delu Slovenske Istre in v Prekmurju (5. razred),
- navede imena državnih jezikov v državah, ki mejijo na Slovenijo (6. razred),
- loči knjižni in neknjižni jezik ter praktično obvlada okolščine, ki narekujejo rabo prvega ali drugega (5. razred).

7 Udeleženec

- pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (naštete v učnem načrtu) (5., 6. razred),
- besede iz besedila uvrsti med samostalnike, pridevnike (5. razred), osebne zaimke, glagole, prislove (6. razred) in jim določi osnovne oblikoslovne kategorije.

2. KNJIŽEVNOST

1 Udeleženec posluša in razume pripovedovanje/branje umetnostnega besedila.

- Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:
  - o čem pripoveduje književno besedilo,
  - kje in kdaj se je dogajalo,
  - kdo so književne osebe (5., 6. razred),
  - zakaj se je kaj zgodilo (6.razred).

2 Udeleženec tiho prebere neznano umetnostno besedilo in ga razume.

- Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:
  - o čem pripoveduje književno besedilo,
  - kje in kdaj se je dogajalo,
  - kdo so književne osebe,
  - zakaj se je kaj zgodilo (5., 6.razred).

3 Udeleženec razume motive za ravnanje književnih oseb, to pokaže, tako da:

- pove/napiše nadaljevanje zgodbe (5. razred),
- pove/napiše "predzgodbo", tj. izmisli si dogajanje, ki se je verjetno zgodilo, preden se je začela "naša zgodba" (5., 6. razred),
- napiše "manjkajoči del zgodbe", ki pojasni motive za ravnanje književne osebe (6.razred).

4 Udeleženec loči realni in domišljjski dogajalni prostor in si ustvari njegovo domišljjsko-čutno predstavo, to pokaže, tako da:

- opiše svojo predstavo dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve "opise" s svojo domišljijo (6. razred),
- opiše svojo predstavo realističnega dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve "opise" s svojo izkušnjo (5., 6.razred).

5 Prepozna dogajalni čas *nekoč* in *danes*, to dokaže, tako da:

- piše zgodbe, ki se dogajajo danes; v njih opisuje svet, kakršnega pozna iz svojega okolja (5. razred),
- piše zgodbe, ki se dogajajo v preteklosti (*nekoč*); dogajalni čas v njih upovedi tudi tako, da uporablja arhaizme in omenja stvari, ki jih v današnjem svetu ni več (5. razred).

6 Udeleženec prepozna in doživi fantastično pripoved.

- Napiše realistično zgodbo (doživljajski spis) (5. razred).
- Napiše (in nariše) strip (6. razred).

7 Udeleženec prepozna, doživi in piše realistično pripoved (6. razred).

8 Udeleženec zazna in doživi pesem, to pokaže, tako da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje besedila (5., 6. razred),
- doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet (5., 6. razred),
- dopolnjuje verze, ki se rimajo (5. razred),
- zapisuje asociacije ob besedi (5., 6. razred),

- tvori preproste primere (6. razred),
- **slika z besedami** (5. razred),
- po branju pesmi našteje nekaj književnih besedil na isto temo, ki jih pozna.

9 Udeleženec gleda/posluša in doživi dramsko besedilo, to dokaže, tako da:

- sodeluje v domišljijki igri vlog (5., 6. razred),
po gledanju (videoposnetka) gledališke predstave našteje glavne in stranske osebe ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo (6. razred),
- po poslušanju radijske igre našteje književne osebe in pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor (5. razred).

4.3 TEMELJNI, MINIMALNI IN VIŠJI STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU 3. TRILETJA (7., 8. in 9. razred)

1. JEZIKOVNI POUK

1 Udeleženec posluša (in gleda) razredu ustrezen posneti pogovor, nato pa
- določi temo in sogovorca (7.–9. razred),
- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih (7., 8. razred),
- pove, ali se je pogovor končal s sporazumom ali ne in v čigavo korist/škodo je bil sklenjen sporazum, in utemelji svoje mnenje (9. razred),
- označi pogovor kot uraden/neuraden (7., 8. razred),
- pove, kateri govorec je vodil/usmerjal pogovor (9. razred),
- presodi vljudnost sogovorcev ter ustreznost njune besedne in nebesedne govornice (prvi del 7.–9. razred; drugi 9. razred),
- s sošolci izvede podoben pogovor (7. razred), se pogaja v dvojicah (8. razred) ali manjših skupinah (9. razred),
- presodi obseg, vsebino in jasnost replik sogovorcev in utemelji svoje mnenje (9. razred),
- intervjuva sogovorce in o tem ustno/pisno poroča (8., 9. razred).
2 Udeleženec posluša (in gleda) v razredu ustrezna prosto govorjena (glasno brana/posneta/ekranizirana poljudnoznanstvena) besedila (navedena v učnem načrtu) in radijska/TV-poročila ter reklame, nato pa
- določi naslovnika besedila, prepozna sporočevalčev namen in temo besedila (7.–9. razred),
- si ob učiteljevih vprašanjih izpiše bistvene podatke iz besedila in jih uredi v miselni vzorec (7., 8. razred),
- presodi (ne)resničnost navedenih podatkov v besedilu (7. razred),
- predvidi naslovnikov odziv na reklamo in navede bistvene značilnosti reklam (8. razred),
- govorno nastopi (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer ob pisni pripravi (ubesedenem miselnem vzorcu) govori razločno, naravno in čim bolj zborna (7.–9. razred),
- med govornim nastopom opazuje nebesedno odzivanje poslušalcev in zna pritegniti njihovo pozornost (8., 9. razred),
- po govornem nastopu odgovori na vprašanja sošolcev in učitelja (7., 8. razred).
3 Udeleženec prebere razredu ustrezna krajša neuradna, uradna in javna besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa
- določi sporočevalca in naslovnika (7.–9. razred) ter čustveno in družbeno razmerje med njima (9. razred),

- določi sporočevalčev namen ; (7.–9. razred); če je bil sporočevalec nevljuden, take izraze zamenja z vljudnejšimi (9. razred),
- označi besedilo kot uradno ali neuradno in navede tiste jezikovne prvine , iz katerih je to razvidno (7. razred),
- najde bistvene podatke in jih uredi v miselni vzorec (7.–9. razred),
- predvidi odziv naslovnika in svoje mnenje utemelji (8., 9. razred),
- <i>presodi učinkovitost in ustreznost besedila in predlaga svoje popravke</i> (9.razred),
- sam tvori podobno neuradno in uradno besedilo, pri tem upošteva temeljne prvine zunanje oblikovanosti uradnih in neuradnih besedil ter piše pravopisno pravilno in čitljivo (7.–9. razred).
4 Udeleženec prebere strokovna in publicistična besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa
- prepozna namen in temo besedila (7.–9. razred),
- izpiše bistvene podatke iz besedila in jih uredi v miselni vzorec (7.–9. razred),
- v seznamu poišče zahtevani podatek (7. razred) (tudi v njegovem nebesednem delu – 8.,9. razred),
- izpolni obrazce (8. razred) ,
- presodi (ne)resničnost navedenih podatkov v reklamih (8. razred),
- določi, ali je besedilo knjižno ali narečno (7. razred), umetnostno ali neumetnostno (8. razred), prikazovalno ali propagandno (9. razred), strokovno ali publicistično (9. raz.), subjektivno ali objektivno (8. razred),
- <i>publicistično besedilo pretvori v strokovno ali obrnjeno</i> (9. razred),
- najde slogovno zaznamovane besede/besedne zveze in jih zamenja z nezaznamovanimi sopomenkami (8., 9. razred),
- najde besede, s katerimi je poimenovana ponovljena prvina (7. razred),
- najde strokovne besede in jih razloži z uporabo slovarja (8., 9. razred),
- najde samostalnike in jim določi spol, število, sklon in sklanjatev (7. razred),
- najde glagole v osebni obliki in jih določi osebo, število, čas, naklon (8. razred),
- glagolom iz besedila zamenja vid (8. razred),
- glagole iz besedila postavi iz osebne v nedoločniško obliko (8. razred),
- nedoločnike uporabi v povedih (ob naklonskih in faznih glagolih – 8.razred
- najde glavne in vrstilne števnike in jim določi vlogo/pomen (7. razred),
- najde medmete in pojasni njihovo vlogo v besedilu (9. razred),
- najde predloge in pojasni njihovo vlogo v besedilu (9. razred),
- najde členke in pojasni njihovo vlogo v besedilu (9. razred),
- najde eno- (7. razred) in dvostavčne povedi ter jim določi stavčno in stavčnočlensko zgradbo (8., 9. razred),
- <i>prikaže sestavo večstavčnih povedi s simboli (S)</i> – 9. razred,
- v besedilu najde temeljne slovnične in pravopisne napake ter jih popravi (7.–9. razred),
- pravilno napiše nezvočnike sredi besede , začetni W/M v sestavljenih glagolih in neobstojni polglasnik (7. razred),
- uporabi veliko začetnico v imenih prebivalcev krajev (tudi dvobesednih), pokrajin, držav, celin, planetov (8. razred),
- uporabi malo začetnico v imenih pripadnikov ras, prebivalcev vrste naselja, zgodovinskih dogodkov in v občnih imenih, nastalih iz lastnih (8. razred),
- uporabi vejico pri naštevanju v stolpcih (7. razred), med glavnim in odvisnim stavkom (8. razred),
- uporabi vejico v priredju, pred/za pastavki, v povedi s pristavkom in polstavkom (8., 9. razred),
- uporabi dvopičje (7. razred),
- uporabi tri pike (8. razred),
- uporabi vezaj v zloženkah (9. razred),

- zapiše premi govor s spremnim stavkom pred dobessednim navedkom in za njim (8. razred),
- upošteva stičnost obravnavanih ločil.
5 Udeleženec
- iz definicije prepozna definirani pojem in ga poimenuje (9. razred),
- besedam išče protipomenke, nadpomenke, podpomenke in sopomenke (7. razred),
- besedam poišče člane iste besedne družine in jim določi koren (8. razred),
- različne pomene iste besede ponazori v rabi (8. razred),
- dani stalni besedni zvezi določi preneseni pomen (8., 9. razred),
- pojasni pomen danih pregovorov (8. razred),
- ob danem podstavnem glagolu navede čim več glagolskih sestavljenk in jih uporabi v povedih (7. razred),
- s pravilnim veznikom izrazi logična razmerja med dejanji (dobnostno, vzročno-posledično, namerno, pogojno, sklepalno in dopustno razmerje) (8. razred),
- premi govor pretvori v odvisnega (8. razred).
6 Udeleženec
- loči knjižni in neknjižni jezik ter praktično obvlada okoliščine, ki narekujejo rabo prvega ali drugega (7. razred),
- navede nekaj slengovskih izrazov in jih zamenja s knjižnimi ; navede okoliščine za rabo slenga (8. razred),
- navede glavne jezikovne družine v Evropi: pove, v katero skupino spada slovenski jezik (8. razred),
- dane prevzete besede zamenja z ustreznimi domačimi in razloži njihov pomen (8., 9. razred)
- <i>v jezikovnih priročnikih (Slovenski pravopis 1) poišče pravila za zapisovanje prevzetih besed, zlasti občnih imen</i> (9. razred),
- pove, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni, in pojasni, kaj to pomeni (9. razred);
- pove, kje v Republiki Sloveniji sta zakonsko predpisana dva uradna jezika, in pojasni, kaj to pomeni (9. razred),
- navede države (in pokrajine), kjer živijo Slovenci kot zamejci in izseljenci (9. razred),
- navede nekaj bistvenih podatkov o začetkih slovenskega jezika in o začetkih slovenskega knjižnega jezika (9. razred).
7 Udeleženec
- pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (7.–9. razred),
- besede v besedilu uvrsti med svojilne, vprašalne, kazalne in oziralne zaimke (7. razred), predloge, veznike, medmete in členke (9. razred),
- v enostavčnih povedih določi glavne stavčne člene (7. razred), v dvostavčnih pa glavne in odvisne stavke , vrste odvisnikov (8. razred), priredja in <i>S-zgradbo</i> (9. razred),
- našteje samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika ter glavne stavčne člene (7. razred), zveneče in nezveneče glasove slov. knjiž. jezika (8. razred), zvočnike in nezvočnike slovenskega knjižnega jezika (9. razred).

2. KNJIŽEVNOST

1. UDELEŽENEC SAMOSTOJNO IN Z RAZUMEVANJEM TIHO ALI GLASNO BERE UMETNOSTNA BESEDILA.
- Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih: o čem pripoveduje književno besedilo, kje in kdaj se je dogajalo, kdo so književne osebe (7. razred), zakaj se je kaj zgodilo (8. razred) in katere posledice je imelo ravnanje književnih oseb (9. razred).
1.1 Udeleženec razume motive za ravnanja književnih oseb, to pokaže, tako da:
- po branju imenuje glavne in stranske književne osebe v znanem besedilu (7. razred) in ustno oz. pisno opiše posebnosti videza književne osebe (7. razred),
- govori oz. piše (tudi v poustvarjalnem in ustvarjalnem spisu) o identifikaciji s književno osebo v znanem in neznanem besedilu (8., 9. razred),
- opiše tipe književnih oseb v neznanem besedilu (8., 9. razred),
- ustvari nove književne osebe in govorno ali pisno utemelji motive za njihovo ravnanje (8. razred),
- sestavi književno osebo po analogiji z literarnim besedilom (9. razred).
1.2 Udeleženec sledi dogajanju in ga povezuje s temo besedila, to pokaže, tako da:
- razčleni dogajanje na dogajalne enote (8. razred),
- govorno oz. pisno obnovi zgodbo prebranega književnega besedila (7.–9. razred),
- razvrsti dogodke po kronološkem zaporedju (7. – 9. razred),
- poimenuje in razčleni analitično in sintetično zgradbo dogajanja (9. razred).
1.3. Udeleženec v prebranem umetnostnem besedilu prepozna pripovedovalca, kar pokaže, tako da:
- v prebranem ali poslušanem besedilu določi in opiše pripovedovalca (8., 9. razred).
1.4 Udeleženec prepozna književne zvrsti, to pokaže, tako da:
-jih poimenuje (poezija, proza, dramatika) (7. razred).
1.5 Udeleženec zazna in doživi pesem, to pokaže, tako da:
- doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet (7.–9. razred),
- v besedilu najde rimo (7. razred),
- tvori krajša besedila, v katerih uporablja rimo (7. razred),
- dopolnjuje verze, ki se rimajo (7. razred),
- zaznava ritem pesmi (7. – 9. razred),
- razume zvezo med ritmom in besedilno stvarnostjo (8., 9. razred),
- zapisuje asociacije ob besedi (7.—9. razred),
- izpiše, poimenuje in opiše primerjavo (8. razred), metaforo (8. razred), poosebitev,
- govorno razčleni zunanjo zgradbo pesmi (verz, kitica) (9. razred),
- poimenuje in opiše pesniške oblike: ep, balada (8. razred), romanca, sonet (8., 9. razred), gazela, glosa (9. razred).
1.6 Udeleženec zazna in doživi vrstnost pripovednih besedil, to dokaže, tako da:
- poimenuje in opiše pripovedne vrste: basen, pripovedko (7. razred), roman (8. razred), črtico (9. razred), novelo (9. razred),

- napiše doživljajski (7.–9. razred) in spominski spis (8., 9. razred),
- poimenuje vrsto slogovnega postopka v književnem delu: opisovanje (opis) in subjektivno opisovanje (oris), dvogovor (9. razred),
- govorno oz. pisno uporabi vrste slogovnih postopkov (opisovanje, orisovanje, dvogovor) (9. razred),
- govorno oz. pisno razčleni zunanjo zgradbo (odstavek, poglavje) (7. razred).
2. Udeleženec gleda/posluša in doživi dramsko besedilo, to pokaže, tako da:
- po ogledu (videoposnetka) gledališke predstave našteje prvine gledališkega dogodka (oder, luč, zvočna oprema, scena, rekviziti, kostumi, premiki in kretnje igralcev) (8. razred) in pojasni njihovo vlogo v njem,
- sodeluje v domišljijiski igri vlog (7. – 9. razred),
- pisno primerja dramsko besedilo in uprizoritev (9. razred).
3. Udeleženec pregledno pozna književnike in njihova dela po seznamu v učnem načrtu (7. – 9. razred).
Udeleženec pozna besedila literarnega kanona po učnem načrtu (7. – 9- razred).

5 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

1 OBDOBJE OPISMENJEVANJA (1. – 4. razred)

V obdobju opismenjevanja od 1. do 4. razreda upoštevamo individualne posebnosti udeležencev. Učitelj zato prožno in uravnoteženo kombinira sistematično spoznavanje in urjenje branja in pisanja s sporazumevalnimi dejavnostmi v smiselnih, funkcionalnih in zanimivih okoliščinah, prilagojenih starostni stopnji udeležencev.

Cilj poučevanja branja in pisanja ni le obvladovanje tekočega branja in pisanja, temveč raba pisnega jezika za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje in razvedrilo. Pri opismenjevanju odraslih učitelj zato kombinira različne strategije, predvsem alfabetsko in ortografsko, tako da pri udeležencih ob hitrem in tekočem prevajanju črk v glasove spodbuja hkratno oblikovanje pomena v povezavi z njihovim poprejšnjim znanjem, informacijo pisnega sporočila in kontekstom bralnega položaja. Ker pa je prav poprejšnje znanje pri odraslih različno, je za vsakega udeleženca treba pripraviti individualni program opismenjevanja, skladno s cilji in standardi v učnem načrtu. Standardi znanja so zapisani v poglavju **IV. Temeljni in minimalni standardi znanja**, podpoglavje IV.1 Temeljni in minimalni standardi znanja ob zaključku 4. razreda.

2 POUK SLOVENŠČINE OD 5. DO 9. RAZREDA

Pri predmetu slovenščina v obdobju od 5. do 9. razreda udeleženci sprejemajo (poslušajo, berejo), razčlenjujejo in sestavljajo (govorijo, pišejo) svojim sporazumevalnim in spoznavnim/domišljijским zmožnostim, izkušnjam in zanimanju ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; tako si dejavno razvijajo sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti **ter si uzaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, sestavljanju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.**

Izhodišče pouka pri tem predmetu je torej **neumetnostno in umetnostno besedilo** (delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 % ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 %). Ker se neumetnostna besedila sestavljajo, sprejemajo in razčlenjujejo drugače kot umetnostna in ker želimo učitelje opozoriti na drugačno delo z njimi ter na drugačne medpredmetne povezave, so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno.

Učni načrt je zgrajen tako, **da so ločeno predstavljeni cilji in vsebine za 5. in 6. razred ter cilji in vsebine za 3. triletje (7., 8. in 9. razred).** Taka razdelitev velja tudi za **četrto poglavje, tj. Temeljni in minimalni standardi znanja.**

2.1 OBRAVNAVA NEUMETNOSTNIH BESEDIL (JEZIKOVNI POUK)

Pri obravnavi neumetnostnih besedil se predmet povezuje z udeleženčevimi izkušnjami in poprejšnjim znanjem ter vsebinami in dejavnostmi pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih; udeleženci namreč govorijo/pišejo prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter poslušajo/berejo in razčlenjujejo poljudnoznanstvena besedila, ob tem pa tudi nebesedne dele teh besedil, kot so preglednice, grafikoni ipd. Zato priporočamo projektno učno delo. Predmet slovenščina vsebuje tudi prvine t. i. medijske vzgoje, udeleženci namreč poslušajo, berejo in gledajo medijska besedila.

Izbira učne oblike je odvisna od dejavnosti in naloge, ki jo uresničujemo pri pouku. Čeprav sta didaktično priporočljivi tako frontalna (npr. poslušanje oddaje po radiu, učiteljev uvod v novo učno snov) kot individualna oblika (npr. tiho branje, pregledovanje napak, ponovno pisanje besedila), bi morali predvsem skrbeti za večji delež skupinskega dela – v manjših skupinah ali dvojicah. Udeleženci namreč razvijajo zmožnosti in znanje ob aktivnih oblikah učenja, kot so sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem in problemsko učenje; tako dejavno

razvijajo zmožnost za dvogovorno sporazumevanje (npr. razpravljajo o problemu, usklajujejo mnenja, oblikujejo skupno mnenje/oz. poročajo o neuspešnem pogajanju/, ga predstavijo drugim in ga zagovarjajo) ter jo spopolnjujejo z načrtnim in vodenim dvogovornim sporazumevanjem v uradnih govornih položajih (npr. z igro vlog, s posnemanjem zapisanih besedil ipd.).

Iz učinkljivega učnega načrta se vidi, da udeleženci pri obravnavi neumetnostnih besedil razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje/in gledanje, branje, govorjenje, pisanje). Udeleženci se torej usposabljujejo za sprejemanje in sestavljanje ustnih in pisnih neumetnostnih besedil. Pri govorjenju/pisanju se navajajo na to, da je sestavljanje besedila načrtovano dejanje, pri katerem je treba upoštevati naslovnika ter obvladati temo, o kateri se govori/piše, in poimenovalne možnosti ter zakonitosti jezika, s katerim se naslovníku kaj sporoča. Pri poslušanju/branju pa se navajajo na razmišljajoče in kritično sprejemanje besedil ter na utemeljevanje svojega mnenja o njih: zapisano besedilo razčlenjujejo ne le pomensko, pragmatično in vrednotenjsko, temveč tudi besedno-slovnično – besedilom (povedim) določajo skladensko zgradbo, besedam pa vlogo, pomen, stilsko vrednost in obliko ter jih uvrščajo v ustrezne skupine, ki jih poimenujejo z jezikoslovnimi izrazi in jim določajo temeljne slovnične značilnosti.

Ker je zmožnost sprejemanja in sestavljanja besedila odvisna od jezikovne zmožnosti, udeleženci s svojo dejavnostjo (ne pa z opisovanjem abstraktnega jezikovnega sestava oz. z navajanjem slovničnih/pravorečnih/pravopisnih ipd. pravil) razvijajo zmožnost logičnega mišljenja ter poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost ter odpravljajo najpogostejše slogovne, poimenovalne, slovnične, govorne in pisne napake.

Udeleženci v vodenih pogovorih razmišljajo tudi o družbenih vidikih jezika (npr. o zakonski postavitvi slovenskega jezika in drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter slovenskega jezika v zamejstvu/izseljenstvu, o vlogi narečja in slenga ter okoliščinah rabe knjižnega jezika, potrebnosti prevzemanja tujih izrazov v slovenska besedila, o zgodovini slovenskega/knjižnega/ jezika ipd.).

Ob obravnavi zapisanih besedil opazujejo tudi besedno-slovnično zgradbo besedila, in sicer tako, da najdejo v njem opisano in z jezikoslovnim izrazom poimenovalno jezikovno prvino, ji določijo vlogo/pomen/stilno vrednost/obliko ipd., jo uvrstijo v določeno kategorijo ter uvrstitev utemeljijo.

Razmerje med sporazumevalnimi dejavnostmi

Pri obravnavi neumetnostnih besedil so enako pomembne in tako zastopane vse štiri sporazumevalne dejavnosti, pri delu v šoli zlasti poslušanje in govorjenje (saj prevladuje sodelovalno učenje), deloma tudi branje kot izhodišče za ustno pomensko, pragmatično, vrednotenjsko in besedno-slovnično razčlenjevanje besedil. Pri domačem delu prevladujeta branje in zlasti pisanje (z dejavnostmi pred pisanjem osnutka, med njim in po njem, s prepisovanjem popravljenega besedila), tudi kot priprava na govorni nastop,

Obravnava neumetnostnih besedil v šoli zajema tele faze:

a) pred poslušanjem (in gledanjem)/branjem: napovedi vrste in teme besedila, ki ga bodo poslušali (in gledali) ali brali, sledi pogovor o udeležencevih pričakovanjih, izkušnjah ipd. ob napovedani vrsti in temi besedila; če učitelj presodi, da udeleženci nekaterih ključnih besed ne bodo razumeli, jih razloži;

b) v 5. in 6. razredu vsaj dvakratno poslušanje (in gledanje) in branje besedila; pri tem so pozorni na govorca in govorjeno in zapisano besedilo; v tretjem triletju se dejavnosti udeležencev med poslušanjem (in gledanjem) in branjem besedila deloma razlikujejo; odvisne so od vrste sprejemanja besedila (prim. enkratno poslušanje in vsaj dvakratno branje poljudnoznanstvenega besedila) in od vrste sprejemanega besedila (prim. dvakratno poslušanje pogovora in enkratno poslušanje poljudnoznanstvene oddaje) ter zahtevnostne ravni v posameznem razredu;

- med poslušanjem pogovorov so udeleženci pozorni na govorca in govorjeno besedilo:

- med poslušanjem govornih nastopov so pozorni na govorca in govorno besedilo;
- med branjem neuradnih, uradnih in javnih ter strokovnih in publicističnih besedil pa so pozorni na zapisano besedilo; v 8. in 9. razredu si podčrtajo neznane besede;
- c) poslušanju/branju oz. dejavnostim po poslušanju (gledanju)/branju (tj. pomenski, pragmatični, vrednotenjski in besedno-slovnični razčlembi besedila) sledi sestavljanje podobnega besedila, bodisi kot govorni nastop bodisi kot pisanje besedila iste vrste ali z isto/podobno temo – to dejavnost lahko udeleženci nadaljujejo/dopolnijo doma.

Časovni obseg posamezne vsebine znotraj predmeta učitelj prilagodi svojemu razredu.

2.2 OBRAVNAVA UMETNOSTNIH BESEDIL (KNJIŽEVNOST)

2.2.1 Obraznava umetnostnih besedil v 5. in 6. razredu

Obraznava umetnostnih besedil v 5. in 6. razredu temelji na **komunikacijskem modelu književne vzgoje**. Poglavitni cilj je ohranjanje zanimanja za branje in poslušanje umetnostnih besedil ter razvijanje sposobnosti ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom. Najpomembnejša učiteljeva naloga je spodbuditi/ohraniti udeleženčevo prepričanje, da se človek v književnosti srečuje predvsem/tudi s samim seboj. Prav spoznanje, da je v književnosti mogoče najti košček sebe, svojega sveta, svojih misli, svojih želja, je namreč najmočnejša motivacija za branje leposlovja.

Literarna vzgoja, osredinjena na udeleženca, se uresničuje s temi didaktičnimi koraki:

1. Na stopnji motivacija za branje umetnostnega besedila pripravljamo udeležence za srečanje s književnim svetom, tako da jih spodbujamo k pripovedovanju o njihovih izkušnjah. Ker bodo za srečanje s književnostjo imeli ustrezna pričakovanja, je velika možnost, da se bodo v umetnostnem besedilu srečali sami s seboj.
2. Tako motivirani udeleženci zlahka najdejo t. i. vrata za identifikacijo, tisti del besedila, ki ponazarja polje enakosti/podobnosti med njimi in za identifikacijo izbrano književno osebo.
3. Udeležence je mogoče spodbuditi tudi k zaznavanju književnega dogajanja iz zornih kotov tistih književnih oseb, s katerimi se sicer ne identificirajo. Taka razvita sposobnost opazovanja književnega sveta usposablja udeleženca, da vidi tudi svoje realne življenjske položaje s perspektive drugih udeležencev in ne le iz svojega zornega kota.
4. Ob udeleženčevem srečevanju z literaturo učitelj nikakor ne sme spregledati, da besedilnega pomena literarnega besedila ne more sestaviti namesto udeleženca nihče drug. Upoštevajoč to načelo mora učitelj udeležencem dovoliti, da si na mestih, kjer avtor ne pojasni dovolj nazorno vzrokov (motivov) za ravnanje književnih oseb, sam izmisli tiste dele zgodbe, ki se mu zdijo verjetna razlaga za to, zakaj kdo v besedilu kaj stori.

Razmerje med sporazumevalnimi dejavnostmi

1. Udeleženci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v okviru vsake učne enote prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Ob prvem stiku z besedilom udeležencem prozo in dramatiko praviloma pripovedujemo, pesem pa deklamiramo in jo nato še preberemo. Sledi individualno branje udeležencev. Pri interpretaciji metodo pogovora kombiniramo z metodo usmerjenega tihega branja. Lahko uporabimo igro vlog ali metodo glasnega branja delov besedila, da bi npr. z glasovnim oblikovanjem govora književne osebe izluščili njeno razpoloženje ali postavili domneve o njenem značaju. Na stopnji poglobljanja doživetja udeleženci govorno in pisno, z risbo ali dramatizacijo poustvarjajo literarno besedilo, ustvarjajo svoje domišljajske ali realne svetove.

Učiteljeva odločitev o tem, katero dejavnost bo izbral za približevanje ciljem književne vzgoje, je odvisna od umetnostnega besedila ter presoje interesov in nagnjenj udeležencev. Velja le splošna usmeritev, da so vse štiri sporazumevalne dejavnosti med seboj uravnotežene (počasi narašča delež samostojnega tihega branja udeležencev), in to, da pisanje in govorjenje nista cilj književnega pouka, temveč metodi (sredstvi), ki naj podpirata literarnoestetsko doživetje in ga poglobljata.

2. Podobno razmerje velja tudi za odnos književnega znanja in literarnoestetskega doživetja. Književno znanje ni namenjeno samo sebi, temveč podpira udeleženčevo doživljanje književnosti. Udeleženci spoznavajo književnost in njene zakonitosti zato, da bi različna besedila močneje doživeli, in zato, da bi bilo njihovo branje zanje kar najprijetnejše doživetje.

2.2.2 Obravnavanje umetnostnih besedil v tretjem triletju

Temeljne vsebine pouka književnosti (obravnavanje umetnostnih besedil) v tretjem triletju so književnoumetnostna dela, drugi tipi besedil pa se včlenjujejo v književni pouk v povezavi z njimi kot sredstvo za širjenje udeleženčevega obzorja ter dopolnitev in podkrepitev šolske interpretacije (literarna zgodovina, biografije, literarna teorija, zgodovina itn.)

2.2.2.1 Vsebinska zasnova pouka književnosti temelji na treh pglavitnih načelih:

- literarnoreceptijskem (doživljanje književnosti, skladno z obzorjem pričakovanj in književnimi interesi udeležencev);
- literarnoteoretičnem (zvrstno-tematskem) – po tematiki, zvrsteh in vrstah; večinoma iz kánona;
- literarnozgodovinskem – po obdobjih in smereh; večinoma iz kanona.

Primarno merilo za izbiro umetnostnih besedil sta literarna kakovost ter primernost udeleženčevi stopnji osebnostnega in bralnega razvoja, ne pa zunajliterarni vzgojni cilji. Upošteva načela književne kakovosti ima elitna književnost izrazito prednost pred trivialno. V središču so besedila iz slovenske književnosti, mednje pa je uvrščen preišljen izbor temeljnih del svetovne književnosti, ki domača umešča v širši kontekst. Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti.

2.2.2.2 Raznovrstnost besedil se kaže tudi v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 % epike, 30 % lirike in 20 % dramatike) ter v tematski in motivni raznovrstnosti. Merila tematske izbire del izhajajo iz znotrajbesedilnih sestavin književnosti ter književnih interesov bralcev, število besedil pa naj ne presega 15 obveznih besedil na leto.

2.2.2.3 Prehode in povezave med trivialno in visoko književnostjo poišamo ob besedilih, kjer se določena književna zvrst ali oblika trivializira ali kjer prvine trivialne književnosti prehajajo v umetniško delo in tam zaživijo v novi vlogi.

2.2.2.4 V prvih dveh letih tretjega triletja so literarna dela razvrščena po tematiki, zvrsteh in vrstah, v drugi polovici postopno prehajamo od tematskega načela prek tematskih sklopov do razvrstitve po literarnozgodovinskem ključu, tj. obdobjih in smereh. Prvine literarne zgodovine se z literarnoteoretičnim in besediloslovnim znanjem vnašajo v pouk književnosti vse osnovnošolsko obdobje, v drugi polovici triletja pa jih udeleženci začnejo usvajati bolj sistematično in si izoblikujejo podobo loka literarnozgodovinskih obdobj in smeri. Toda ob literarnozgodovinskem so besedila še vedno zbrana tudi po literarnoreceptijskem načelu.

2.2.2.5 Naslovi, zapisani v poglavju *Predlagana besedila za uresničitev ciljev*, so zgolj predloge besedil, ob katerih je mogoče doseči posamezne cilje. To pomeni, da se ti cilji lahko uresničijo tudi ob drugih ustreznih besedilih. Učitelj samostojno izbira besedila, tako da ob kanonskih besedilih upošteva literarne interese svojih udeležencev, pokrajinsko zastopanost avtorjev ter svoje vrednotenje književnosti. Glede na svoje želje ali želje udeležencev lahko uvrsti v izbor tudi dela, ki niso predvidena v nobenem predlaganem seznamu.

2.2.2.6 Udeleženci preberejo doma tri čim bolj raznovrstna književna dela na leto. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj sprožijo njihovo doživljanje in domišljjsko sodelovanje pri oblikovanju domišljjsko-čutnih predstav prvin notranje zgradbe prebranega književnega dela ter peljejo k poglobljanju njihove receptijske sposobnosti.

2.2.2.7 Preverjanje bralnih sposobnosti poteka zlasti v neposrednem stiku z neznanim besedilom.

2.2.2.8 Učitelj povečuje receptijske sposobnosti udeležencev, če pouk organizira in vodi tako, da ustvarjalno komunicirajo s književnimi besedili. Opogumlja jih, da vsak ubesedi svoj "pomen" prebranega dela, vpleta v pahljačo različnih interpretacij svoje branje, učitelj pa tudi omogoča udeležencem z dodatnimi informacijami poglobljati prvotno doživljanje književnega besedila. V ta kontekst je kot metoda književne vzgoje umešeno tudi pisno poustvarjanje in

ustvarjanje besedil, saj je tesno povezano z literarnoestetskim branjem in je usmerjeno v razvijanje bralne sposobnosti. Ker je književnost sad ustvarjalnega dejanja, je njeno sprejemanje popolnejše, če je soustvarjalno, tj. če udeleženci izobraževanja izhajajo iz svojih zanimanj in doživljanja ter po svojih sposobnostih sledijo umetnikovemu ustvarjalnemu procesu. Cilj take zamenjave vlog, pri kateri sprejemnik postane ustvarjalec, je povečevanje bralčeve občutljivosti za književno besedilo in njegove sestavine.

Časovni obseg posamezne vsebine znotraj predmeta učitelj prilagodi svojemu razredu.

Zaradi manjšega števila ur kot v programu devetletne osnovne šole naj učitelj število ogledov predlaganih gledaliških/filmskih in drugih predstav uskladi s časovnimi možnostmi in interesi udeležencev.

6. PRILOGE

PRILOGA 1

6.1 Predlog znanja, ki ga morajo imeti izvajalci učnega načrta

Predmet lahko poučuje učitelj s strokovno izobrazbo, ki ustreza zahtevam 3. in 5. člena Odredbe o smeri strokovne izobrazbe strokovnih delavcev v devetletni osnovni šoli (Uradni list RS, št. 57-2721/1999).

Učitelj v osnovni šoli za odrasle mora imeti tudi temeljno znanje o izobraževanju odraslih, pridobljeno v različnih programih strokovnega spopolnjevanja.

PRILOGA 2

6.2 Priporočeni viri znanja

Posebni učbenikov za osnovno izobraževanje odraslih ni, zato priporočamo, da učitelji izbirajo različne učne vire tudi iz drugih priporočenih virov znanja, iz dnevnega časopisja in številnih virov in sprotne informacij, ki obravnavajo probleme iz vsakdanjega življenja in jih je mogoče povezati s temo, ki jo obravnavamo pri predmetu.

Učitelji naj spremljajo sezname veljavnih učbenikov in priročnikov (za mladino), ki jih je potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje in so vsako leto objavljeni v Katalogu učbenikov pri Zavodu RS za šolstvo.

Obvezno gradivo:

1. do 4. razred: ločena učbenika za jezik (pouk opismenjevanja) in književnost.

5. in 6. razred: ločena učbenika za jezik in književnost.

3. triletje: ločena učbenika za jezik in književnost.

Dodatno gradivo:

1. do 4. razred: zbirka filmov, zbirka posnetih zvočnih primerov radijskih iger na kasetah, videoposnetki predstav.

5. in 6. razred: zbirka filmov, zbirka posnetih zvočnih primerov in radijskih iger na kasetah, videoposnetki gledaliških predstav.

3. triletje: zbirka filmov, zbirka posnetih zvočnih primerov in radijskih iger na kasetah, videoposnetki gledaliških predstav, jezikovni, literarnozgodovinski in literarnoteoretični priročniki za udeležence.